

KENNISBEHOEFTE OMTRENT HET BEHEER EN BEHOUD VAN AUDIOVISUELE MATERIALEN

BEELD EN GELUID

*Diepte-onderzoek TrendMonitor
Audiovisuele Collecties in Nederland*

september 2017

WOORD VOORAF

Vorig jaar heeft het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid de eerste TrendMonitor Audiovisuele Collecties in Nederland gepubliceerd: een onderzoek naar trends in het beheer, het behoud en de beschikbaarstelling van de analoge en digitale audiovisuele collecties. Het is een tweejaarlijks onderzoek naar de trends binnen de sector en ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en conservering, beleidsprioriteiten, kennisbehoeften, beschikbare voorzieningen, budgetten, uitdagingen en knelpunten. Voor de tussenliggende jaren zijn diepgaande onderzoeken voorzien, zoals gepresenteerd in voorliggend rapport.

In de TrendMonitor 2016 zijn voorzichtig de kennisbehoeften geïnventariseerd, maar deze inzichten leveren te weinig concrete aanknopingspunten op om gerichte kennisuitwisseling vorm te geven. Daarom is voorliggend onderzoek uitgevoerd naar de kennisbehoeften van instellingen met audiovisuele collecties en naar de vraag hoe Beeld en Geluid, als knooppunt voor de AV- en mediasector binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed, het beste in die behoeften zou kunnen voorzien.

De uitkomsten van dit diepte-onderzoek zijn richtinggevend voor zowel de activiteiten van AVA_Net, het netwerk van audiovisuele collectiehouders in Nederland, als die van Beeld en Geluid zelf. Hieronder volgt een korte reactie op de aanbevelingen ten aanzien van de vier manieren om kennisuitwisseling te realiseren ('proposities') die zijn onderzocht. Uit de resultaten blijkt een grote diversiteit in kennisbehoeften; er wordt om zowel basiskennis als specialistische kennis gevraagd. De **kennisbank** komt daarbij naar voren als de meest gewilde en gewenste methode van kennisuitwisseling, mits deze betrouwbaar én actueel is. Daarnaast laat het onderzoek positieve reacties zien ten aanzien van met name fysieke **workshops**, zoals een op de Winter School gebaseerde eendaagse, Nederlandstalige training. Beeld en Geluid werkt momenteel aan realisatie van beide proposities. De Kennisbank Audiovisuele Archivering bestaat al een tijd en is recentelijk samengevoegd met de bronnen van PrestoCentre¹, een internationaal netwerk dat gericht is op AV-archivering. Verbetering van zowel de inhoud als functionaliteit van de kennisbank staat voor komend najaar op de planning.

De derde propositie, het inmiddels door AVA_Net opgerichte **expertnetwerk**, leidt onder de respondenten tot vragen, maar wordt ook als een welkome aanvulling op de huidige wijze van kennis verzamelen gezien. De vragen en suggesties die in het onderzoek naar voren komen worden door de huidige experts meegenomen in de uitvoering, waarbij zeker het eerste jaar dat het netwerk actief is de werkwijze gaandeweg wordt aangescherpt en verbeterd. Maar schroom niet om contact op te nemen met de experts om te kijken hoe zij u verder kunnen helpen met vragen over AV-archiveringsonderwerpen!²

De vierde propositie tot slot, het idee van een **nieuwsbrief** over AV-onderwerpen, komt in het onderzoek naar voren als een activiteit die complementair kan zijn aan andere inspanningen, maar op zichzelf niet bijdraagt aan kennisuitwisseling. Deze propositie zal dan ook niet worden uitgewerkt. Community building en promotie van kennisactiviteiten en -platforms, die door de respondenten wel worden aangemoedigd, zullen op andere manieren worden voortgezet.

We danken alle respondenten die bijgedragen hebben aan dit onderzoek.

Tom De Smet
Hoofd Archief
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

¹ <https://www.prestocentre.org/resources>

² U vindt de experts, met een filter voor expertisegebied en locatie, op <http://www.avanet.nl/netwerk/>.

INHOUD

MANAGEMENT SAMENVATTING	4
1. INLEIDING	6
2. SECTOREN IN HET KORT	8
3. KENNISBANK	10
3.1 Omschrijving van de propositie	10
3.2 Algemene respons.....	10
3.3 Specifieke aspecten.....	12
4. WORKSHOPS / SEMINARS / CURSUSSEN	13
4.1 Omschrijving van de propositie	13
4.2 Algemene respons.....	13
4.3 Specifieke aspecten.....	15
5. EXPERTNETWERK	17
5.1 Omschrijving van de propositie	17
5.2 Algemene respons.....	17
6. NIEUWSBRIEF	20
6.1 Omschrijving van de propositie	20
6.2 Algemene respons.....	20
7. CONCLUSIES	22
7.1 Kennisbehoefte.....	22
7.2 Proposities.....	23
7.3 Aanbevelingen.....	25
BIJLAGE A: METHODEN	27
A.1 Interviews en focusgroepen	27
A.2 Opzet en onderwerpen	28
A.3 Proposities	29
BIJLAGE B: DE SECTOREN UITGELICHT	30
B.1 Lokale omroepen	30
B.2 Regionale en gemeentelijke archieven.....	32
B.3 Bedrijfsarchieven.....	36
B.4 Musea	39
B.5 Onderzoeksinstellingen.....	42

MANAGEMENT SAMENVATTING

In een kwalitatief onderzoek met 37 respondenten van 28 verschillende instellingen is een viertal proposities van Beeld en Geluid, om in de kennisbehoefte ten aanzien van audiovisuele (AV) materialen en collecties te voorzien, onderzocht. De geïnterviewden zijn van instellingen die vallen in een van deze vijf sectoren: 1) lokale omroepen, 2) regionale en gemeentelijke archieven, 3) bedrijfsarchieven, 4) musea en 5) onderzoeksinstellingen. De voorgelegde proposities zijn: 1) een (voortzetting van de huidige) kennisbank, 2) het verder uitbouwen van workshops, seminars en cursussen, 3) het opzetten van een expertnetwerk, en 4) een nieuwsbrief. Tot slot werd in het bijzonder gevraagd naar de kennisbehoefte met betrekking tot auteursrechten.

Voor het onderzoek zijn per sector eerst diepte-interviews gehouden met vertegenwoordigers van twee instellingen om de reacties op de proposities in kaart te brengen. Vervolgens vonden met drie sectoren focusgroepen plaats met vertegenwoordigers van instellingen uit dezelfde sector. In deze groepsdiscussies werden eveneens reacties op de proposities in kaart gebracht en konden achterliggende gedachten en argumenten uit de eerder gehouden interviews getoetst worden in een bredere groep.

De belangrijkste algemene conclusies uit het onderzoek zijn:

- **Knooppuntfunctie en invulling kennisbehoefte:** de keuze om de knooppuntfunctie van Beeld en Geluid voor wat betreft kennisuitwisseling in eerste instantie in te vullen via de proposities ten aanzien van de kennisbehoefte is een juiste.
- **Diversiteit in kennisbehoefte:** de respondenten geven een grote diversiteit in kennisbehoeften aan. Er is niet één onderwerp dat er op dit moment qua kennisbehoefte uit springt. Wél is er een toename aan kennisbehoefte te verwachten op het gebied van born digital materiaal. Dat materiaal is qua instroom bij veel instellingen nu nog beperkt en weinig zichtbaar, maar die instroom zal in de nabije toekomst aanzwellen.
- **Basiskennis én specialistische kennis gevraagd:** de kennisbehoeften zijn in twee duidelijke niveaus te onderscheiden.
  1. Een behoefte aan (in de praktijk toepasbare) basiskennis bij instellingen die recentelijk het behoud en beheer van AV-materialen in hun collectie hebben opgepakt, en beperkt zijn in hun menskracht en middelen hiervoor.
  2. Een behoefte aan (het op peil houden van) gespecialiseerde kennis bij instellingen die al gevorderd zijn in het behoud en beheer van AV-materialen. Dit onderscheid blijkt in meerdere sectoren te gelden.
- **Relevantie proposities:** de aan de respondenten voorgelegde proposities van Beeld en Geluid om in kennisbehoeften te voorzien, worden relevant gevonden door de respondenten van regionale en gemeentelijke archieven, bedrijfsarchieven, musea en onderzoeksinstellingen. Voor lokale omroepen blijken de proposities niet relevant: deze organisaties hebben een zeer beperkte omvang en bewaren AV-materialen uitsluitend met het oog op eventueel hergebruik in uitzendingen.

- **Auteursrechten:** veel respondenten hebben inmiddels voldoende basiskennis van auteursrechten en zijn pas geïnteresseerd in ontwikkelingen op dit gebied wanneer deze leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving. Een aantal respondenten (met name van de regionale en gemeentelijke archieven die recentelijk het behoud en beheer van AV-materialen in hun collectie hebben opgepakt) geeft echter aan veel behoefte te hebben aan praktische informatie over het achterhalen van rechthebbenden.

De belangrijkste conclusies ten aanzien van de proposities zijn:

- **Kennisbank:** de voorgestelde kennisbank - een uitbouw en actualisering van de Kennisbank Audiovisuele Archivering - komt uit dit onderzoek naar voren als de meest gewilde en gewenste invulling van de kennisbehoefte. De respondenten zijn wat dit betreft wel veeleisend: de kennisbank moet betrouwbaar én actueel zijn, hetgeen volgens de respondenten een aanzienlijke en continue investering van Beeld en Geluid zal vereisen.
- **Workshops / trainingen / seminars:** de positieve reacties ten aanzien van de fysieke en digitale workshops, trainingen en seminars van Beeld en Geluid geven voldoende grond om deze voort te zetten en uit te bouwen. Wat betreft het laatste maakt een op de Winter School gebaseerde eendaagse training een goede kans van slagen.
- **Expertnetwerk:** veel respondenten zien het expertnetwerk als een welkome aanvulling op hun huidige wijze van kennis verzamelen. Wél vragen veel respondenten zich af wanneer men een vraag zou kunnen stellen en welk niveau de vraag zou moeten hebben. Daarbij suggereert men een volgordelijkheid: gebruikers zouden eerst de kennisbank moeten raadplegen, en daarna pas het expertnetwerk. De vele vragen en opmerkingen van de respondenten over het (inmiddels opgezette) expertnetwerk laten zien dat de precieze inrichting ervan cruciaal zal zijn voor het welslagen ervan.
- **Nieuwsbrief:** de waarde van een nieuwsbrief zou volgens de respondenten liggen in *community building* en promotie voor andere activiteiten, en niet zozeer in kennisdeling. Daarentegen zal het opzetten en redigeren van een nieuwsbrief mogelijk een forse inspanning vergen. Wanneer er een andere manier gevonden kan worden om dezelfde promotionele doelen te bereiken, verdient dat volgens respondenten mogelijk de voorkeur.

1. INLEIDING

Twee jaar geleden heeft het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid het onderzoek voor de TrendMonitor Audiovisuele Collecties in Nederland (TrendMonitor 2016) laten uitvoeren door Pleiade Management en Consultancy. Dit onderzoek wordt elke twee jaar herhaald door middel van een grote enquête onder instellingen met audiovisuele collecties.

Voor de tussenliggende jaren zijn kwalitatieve onderzoeken voorzien. Als eerste is daartoe in 2017 voorliggend onderzoek uitgevoerd naar de kennisbehoeften van instellingen met AV-collecties en naar de vraag hoe Beeld en Geluid het beste in die behoefte zou kunnen voorzien. Het onderzoek is uitgevoerd door Maurits van der Graaf van Pleiade Management en Consultancy in opdracht van Rosa van Santen en Jasper Snoeren van Beeld en Geluid.

Dit onderzoek bouwt voort op een aantal resultaten van de TrendMonitor 2016 ten aanzien van de kennisbehoefte:

- Het aantal medewerkers dat gespecialiseerd is in de AV-collecties van de instellingen is vaak zeer klein of soms zelfs niet bestaand. In veel gevallen wordt het werk uitgevoerd door vrijwilligers. Dit wekt de verwachting dat informatieoverdracht in praktisch toepasbare, hapklare brokken het beste zal aansluiten bij veel van deze instellingen.
- Beeld en Geluid wordt als een belangrijke kennisbron gezien en gebruikt.
- Vier manieren van kennisoverdracht scoren het beste: advies van experts, cursussen/workshops, online kennisbank, en publicaties/leesmaterialen.
- Onder instellingen met AV-collecties bestaat een grote behoefte aan kennis met betrekking tot auteursrechten.

Deze inzichten leveren echter te weinig concrete aanknopingspunten op om gerichte kennisuitwisseling vorm te geven. Daarom is voorliggend onderzoek opgezet, met de volgende centrale onderzoeksvraag:

Wat zijn de wensen en verwachtingen ten aanzien van de invulling van kennisbehoeften door Beeld en Geluid voor wat betreft AV-materiaal, bij vijf sectoren met AV-collecties?

Deze vijf sectoren zijn:

- Lokale omroepen
- Regionale of gemeentelijk archieven
- Bedrijfsarchieven
- Grotere musea (met meer dan 25.000 jaarlijkse bezoekers)
- Onderzoeksinstellingen zoals universitaire documentatiecentra, bibliotheken en collectiebeherende onderzoeksinstituten.

De onderzoeksvraag is nader toegespitst op vier door Beeld en Geluid ontwikkelde proposities gericht op het invullen van kennisbehoeften:

- (Voortzetting van de huidige) kennisbank
- Uitbouwen workshops, seminars en cursussen
- Expertnetwerk
- Nieuwsbrief

Tot slot is de specifieke behoefte aan kennis over auteursrechten nader onderzocht. Gevraagd is of men behoefte heeft aan basale informatie (wat mag er wettelijk?), of aan ontwikkelingen op dit gebied (nationaal/Europees niveau), dan wel wat de instelling zelf hieraan moet en kan doen.

Voor het onderzoek zijn per sector eerst diepte-interviews gehouden met vertegenwoordigers van instellingen om de reacties op de de proposities in kaart te brengen. Vervolgens vonden met drie sectoren focusgroepen plaats met vertegenwoordigers van instellingen uit dezelfde sector. In deze groepsdiscussies werden eveneens reacties op de proposities in kaart gebracht en konden achterliggende gedachten en argumenten uit de eerder gehouden interviews getoetst worden in een bredere groep. In totaal hebben 37 respondenten van 28 verschillende instellingen aan het onderzoek deelgenomen.

De onderzoeksmethoden en proposities staan meer gedetailleerd weergegeven in bijlage A. In de hierna volgende hoofdstukken staan de resultaten van het onderzoek beschreven. Hoofdstuk 2 geeft een beknopte schets van de vijf sectoren en hun kennisbehoefte. De hoofdstukken 3 tot en met 6 bespreken per hoofdstuk de uitkomsten ten aanzien van de vier onderzochte proposities. Tot slot volgen in hoofdstuk 7 de conclusies.

2. SECTOREN IN HET KORT

Dit hoofdstuk geeft een beknopte schets van de vijf sectoren en hun kennisbehoefte, zoals naar voren is gekomen in dit onderzoek:

- **Lokale omroepen:** op dit moment is het maken van lokale journalistieke programma's vrijwel beperkt tot een aantal grotere omroepen. Ondanks het bijvoeglijke naamwoord 'grotere' zijn dit organisaties met een zeer beperkte omvang van 5-10 FTE. Twee van deze lokale omroepen zijn uitgebreid geïnterviewd ten behoeve van dit onderzoek. Binnen deze organisaties wordt AV-materiaal opgeslagen met het doel om dit te hergebruiken voor latere uitzendingen. Langdurige archivering van dit materiaal valt buiten de doelstelling van de lokale omroepen. Bij de twee geïnterviewde omroepen zijn hierover reeds contacten gelegd met het betreffende regionale of gemeentelijke archief. De in dit onderzoek getoetste proposities om kennisbehoeften in te vullen blijken dan ook niet interessant voor deze lokale omroepen.
- **Regionale en gemeentelijke archieven:** dit onderzoek weerspiegelt de eerder gesignaleerde tweedeling tussen archieven met weinig en veel AV materiaal. Een aantal medewerkers van archieven kan gekarakteriseerd worden als 'starters' voor wat betreft AV-materiaal: deze instellingen hebben vooral behoefte aan praktische, toepasbare basiskennis. Archieven die 'gevoerd' zijn voor wat betreft AV-materiaal ontwikkelen wel een eigen beleid en hebben behoefte aan kennis om dit verder te ontwikkelen en uit te bouwen. De kennisbehoefte van deze instellingen is zeer divers en hangt samen met het ontwikkelde beleid en of men een bepaald onderdeel heeft uitbesteed of niet. Wat betreft auteursrechten is men meestal wel op de hoogte van de regels, maar is er behoefte aan kennis over het achterhalen van rechthebbenden en over de mogelijkheden tot onderhandelen over auteursrechten.
- **Bedrijfsarchieven:** aan dit onderzoek hebben vier historische bedrijfsarchieven deelgenomen. Eén daarvan kan als starter worden aangemerkt voor wat betreft AV-materiaal, terwijl drie andere meer gevorderd zijn. Qua kennisbehoefte komen zij overeen met de regionale/gemeentelijke archieven, met uitzondering van de doelstelling: bedrijfsarchieven dienen de organisatiedoelstellingen te ondersteunen (vaak een commerciële doelstelling) en daarom spelen vraagstukken rond valorisatie van het historische archief een grote rol. Daarnaast is er een bedrijfsarchief gericht op de bedrijfsvoering geïnterviewd. Dit archief was oorspronkelijk opgezet als een archief voor tekstdocumenten, maar heeft zich moeten aanpassen om aan het aanbod van audiovisuele materialen te kunnen voldoen.
- **Musea:** er zijn in Nederland circa zestig musea met meer dan 25.000 bezoekers. Vier daarvan hebben deelgenomen aan dit onderzoek: twee van hen hebben een specialisatie in AV-materiaal, de andere twee niet. Bij de laatste twee spelen AV-materialen wel een steeds grotere rol bij tentoonstellingen en exposities. Dit leidt tot een vergelijkbare tweedeling qua kennisbehoefte als hierboven geschetst bij de gemeentelijke en regionale archieven. Een andere observatie is dat twee musea een onderscheid maken tussen een museaal archief/collectie aan de ene kant en een werkarchief met AV-materialen aan de andere kant.

- **Onderzoekinstellingen:** dit betreft een zeer diverse groep instellingen die collecties beheren ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, waarvan in dit onderzoek negen vertegenwoordigers zijn geïnterviewd. Dit weerspiegelt zich in een diversiteit aan kennisbehoeften. Niettemin zijn er enkele grote lijnen zichtbaar:
  - Veel geïnterviewde instellingen richten zich op doelgroepen in het onderzoek en onderwijs. De kwesties rond auteursrechten zijn dan vaak ook anders: het gaat niet zozeer om rechten rondom publiek toegankelijk maken van materiaal, maar over rechten om het AV-materiaal op locatie te presenteren.
  - Meerdere instellingen hebben behoefte aan kennis over born digital materiaal omdat dit materiaal nu op hen afkomt.
  - Wat betreft conservering van analoog AV-materiaal geeft een aantal instellingen aan dit blijvend te willen bewaren en dus op dit terrein een blijvende kennisbehoefte te hebben.
  - Enkele instellingen verzamelen educatief AV-materiaal ten behoeve van (hoger) onderwijs. De vergelijking met Academia van Beeld en Geluid springt in het oog en hier lijken dan ook aanvullende mogelijkheden te liggen voor de invulling van de knooppuntfunctie van Beeld en Geluid.

In bijlage B worden de sectoren en de uit dit onderzoek naar voren gekomen kennisbehoeften in meer detail gepresenteerd.

3. KENNISBANK

In dit hoofdstuk worden de reacties van respondenten op de voorgelegde proposities kennisbank weergegeven. Het hoofdstuk start met een omschrijving van de proposities en de vragen die daarover gesteld zijn aan de respondenten. Daarna volgen de algemene respons en propositie-specifieke reacties.

3.1 Omschrijving van de propositie

Een vernieuwde website met o.a. een vernieuwde Kennisbank Audiovisuele Archivering (online bibliotheek met wetenschappelijke artikelen, beleidsstukken, handleidingen, checklists, etc.) en FAQ (veel gestelde vragen met antwoorden).

- De **Kennisbank Audiovisuele Archivering** bestaat al, gebruikt u deze? Zo ja, voor wat voor doeleinden? Zo nee, waarom niet? Heeft u wensen voor aanpassingen aan de kennisbank?
- Een kennisbank impliceert dat de gebruiker zelf gericht zoekt naar kennis. Is dat een drempel? Of geeft u de voorkeur aan een thematisch aanbod via webpagina's of publicaties? Of verschilt dat per kennisbehoefte?
- Maakt het uit of documentatie in het Nederlands of Engels geschreven is?
- Heeft u behoefte aan waardering/beoordeling van bronnen, of is een verder 'waardevrije' databank ook nuttig? Als wel behoefte aan waardering/beoordeling van bronnen, maakt het voor u uit wie de beoordeling geeft (Beeld en Geluid of anderen)?
- Bent u bereid zelf bij te dragen aan de kennisbank? Door bijvoorbeeld aangeboden documentatie te waarderen (cijfer of score te geven), te recenseren, samen te vatten; of door interessante documenten/artikelen aan te leveren?

3.2 Algemene respons

De propositie van de kennisbank/website vindt veel positieve weerklank bij de respondenten. Aan het eind van een interview of groepsdiscussie werd respondenten gevraagd om de verschillende proposities een prioritering te geven. 19 respondenten geven de kennisbank de hoogste prioriteit en 3 respondenten de op één na hoogste prioriteit. De volgende opmerkingen worden gemaakt:

- **Betrouwbaar:** de informatie in de kennisbank dient betrouwbaar te zijn. Men ziet Beeld en Geluid als een autoriteit die de betrouwbaarheid van de informatie dient te waarborgen.
- **Behoeft:** veel respondenten gaan in principe zelf op zoek naar informatie. Het is fijn als er één plek is waar alle informatie vindbaar is en Beeld en Geluid heeft de expertise om relevant materiaal te verzamelen en te bespreken. "Ik zoek ook om te kijken hoe anderen het doen, dus het is een heel goed idee."
- **Actueel en compleet:** de gepresenteerde kennis dient actueel te zijn en zo compleet mogelijk. Dit brengt bij sommige respondenten aarzelingen met zich mee: lukt het Beeld en Geluid wel om de kennisbank voldoende actueel te houden? Dit wordt als een flinke investering gezien die continu zou moeten blijven plaatsvinden. Men vreest

voor een kennisbank die verouderde informatie bevat, zonder dat men dit in de gaten heeft. De ontwikkelingen gaan heel snel, dus een actuele kennisbank is een *must*. Een goede redactie, die ook initiatieven neemt, is dus belangrijk: "actieve sturing op de inhoud."

- **Toepasbare kennis én kennis om eigen beleid te ontwikkelen:**
  - **Meerdere kennisniveaus:** het is belangrijk om de doelgroep van de kennisbank goed te definiëren. Meerdere respondenten geven aan de kennisbank interessant te vinden, maar een kennisbehoefte op een minder specialistisch niveau te hebben. Het zou goed zijn als de kennisbank meerdere kennisniveaus kan bedienen: dus ook een introductie op een bepaald thema, hoofdlijnen et cetera. Een andere respondent zou graag een duidelijk stappenplan per onderwerp in de kennisbank zien en ook een duidelijke uitleg van de gebruikte terminologie. Kortom, in de woorden van een respondent: "Graag een kennisbank voor dummies." Er is in het veld veel behoefte aan praktische informatie en niet zozeer aan meer wetenschappelijke informatie. Daarbij is terminologie vaak een knelpunt. Eén respondent signaleert een enorme discrepantie tussen het niveau waarop de kennis wordt aangeboden en het niveau van kennis van kleine archieven op dit gebied. Daarnaast is interesse in inleidingen op thema-niveau en in advies over geprefereerde bestandsformaten.
  - **Overlap:** een respondent gebruikt de kennisbank van DEN en pleit voor één kennisbank op het gebied van digitaal erfgoed, andere respondenten pleiten ervoor de scope van de kennisbank breder te maken dan het onderwerp audiovisuele archivering. Het is ook wel doenlijk om er twee kennisbanken op na te houden, maar dan moet de basisinformatie wel gelijk zijn: dus een soort spiegeling tussen de kennisbank van DEN en van Beeld en Geluid op het gebied van de basis. Hij merkt in dit verband op dat bijvoorbeeld de Vlamingen (FARAO) andere standaarden dan Beeld en Geluid adviseren.
  - **Overige opmerkingen:** een respondent stelt dat de kennisbank ook zou moeten aangeven waarom je AV-materiaal moet willen bewaren. Behoud is erg belangrijk, voor wetenschappelijk onderzoek gelden de trefwoorden verifieerbaar en betrouwbaar, en voor historische collecties de trefwoorden valorisatie en maatschappelijke waarden. Een andere respondent stelt dat de kennisbank up-to-date standaarden dient te omvatten, bijvoorbeeld op het gebied van metadatering.
- **Forumfunctie:** een aantal respondenten stelt voor een soort forumfunctie aan de kennisbank te koppelen waar je je vragen kwijt kan. Dat zou dan een combinatie kunnen vormen met het voorgestelde expertnetwerk.
- **Andere kennisbanken:** enkele respondenten noemen naast DEN nog andere kennisbanken op dit gebied:
  - **Pronom:** een databank van The National Archives (UK).
  - **DAVID:** deze Belgische kennisbank geeft praktische uitleg en bruikbare tips. Volgens de respondenten maakt deze databank een goede vertaalslag naar 'ons': het is goed leesbaar en voor de collectiebeheerders begrijpelijk. "Als je het vakgebied in komt rollen, dan is de basiskennis van DAVID enorm handig." De URL van deze databank is www.edavid.be.
  - **Library of Congress E-Resources:** een databank van de Library of Congress (VS).

3.3 Specifieke aspecten

- **Nederlands / Engels:** de meeste respondenten hebben hierin geen voorkeur, maar een aanzienlijke minderheid geeft aan toch liever Nederlands te lezen, te meer daar de materie vaak moeilijk is: "Engels heeft toch specifieke terminologie en het is al zo moeilijk." Ook geven respondenten aan dat wanneer men zelf zou moeten bijdragen, er een voorkeur voor Nederlands is.
- **Waardering / beoordeling:** sommige respondenten vinden de optie om bronnen in de kennisbank van een waardering te voorzien een goed idee. Het oordeel van een expert wordt daarbij geprefereerd boven die van collega's die het ook niet precies weten. Desalniettemin vinden de respondenten een ruimte voor discussie over het algemeen belangrijker.
- **Zelf bijdragen:** sommige deelnemers zeggen dat ze mogelijk bereid zijn om bij te dragen, maar daarvoor de competentie of kennis missen. Men voelt zich eerder afnemer dan leverancier. Casestudies kunnen eventueel wel verzorgd worden, maar "dat lijkt meer geschikt voor een tijdschrift of een verhaal op een symposium." Andere respondenten mét expertise op AV-gebied stellen dat er altijd tijdsdruk is en dat er dus een afweging zal plaatsvinden ten aanzien van een eventuele bijdrage aan de kennisbank.

4. WORKSHOPS / SEMINARS / CURSUSSEN

In dit hoofdstuk worden de reacties van respondenten op de voorgelegde propositie workshops/seminars/cursussen weergegeven. Het hoofdstuk start met een omschrijving van de propositie en de vragen die daarover gesteld zijn aan de respondenten. Daarna volgen de algemene respons en de propositie-specifieke reacties.

4.1 Omschrijving van de propositie

Beeld en Geluid organiseert activiteiten als een Winter School en het AVA_Net Symposium met als doel kennisuitwisseling te stimuleren en netwerkmogelijkheden te bieden. In welke vorm voorzien workshops, cursussen en/of seminars in deze behoefte? Beeld en Geluid overweegt daarnaast om eendaagse trainingen aan te bieden, en is benieuwd of online training een meerwaarde zou brengen in het aanbod.

- Geeft u de voorkeur aan fysiek of digitaal (zoals webinars, YouTube video's, MOOC's)?
  - Wat zijn randvoorwaarden voor deelname aan een 'fysieke' workshop/seminar/cursus?
  - Wat zijn randvoorwaarden voor deelname aan een 'digitale' workshop/seminar/cursus?
- Bent u bereid zelf bij te dragen door een presentatie te houden of een webinar te recenseren o.i.d.?
- **Winter School Beeld en Geluid:** een driedaagse training in Hilversum over het duurzaam bewaren van digitale audiovisuele collecties. De training is in het Engels en werd in januari 2017 voor de tweede keer gehouden.
  - Bent u bekend hiermee?
  - Is het relevant voor u/uw organisatie?
  - Als Beeld en Geluid hiernaast een eendaagse training voor Nederlandse AV-collectiehouders zou aanbieden, zou dat interessant zijn voor u/uw organisatie?
- **Jaarlijks AVA_Net Symposium** rond een bepaald thema, in Hilversum, met keynotes, (panel)discussies en parallelsessies.
  - Bent u hier afgelopen jaar geweest? Bent u van plan komend jaar te komen?
  - Speelt zo'n symposium in op kennisbehoeften, of is het meer een netwerkgelegenheid?
  - Het AVA_Net Symposium 2016 was gratis. Zou een bijdrage acceptabel zijn en wat vindt u een acceptabel bedrag?

4.2 Algemene respons

Ook de propositie workshops/seminar/cursussen van Beeld en Geluid vindt veel weerklank bij de respondenten. Aan het eind van een interview of groepsdiscussie werd respondenten gevraagd om de verschillende proposities een prioritering te geven. Vijf respondenten geven deze propositie de hoogste prioriteit en veertien respondenten de op één na hoogste prioriteit.

De volgende aspecten werden becommentarieerd:

- **Onderwerp:** logischerwijs stellen veel respondenten dat het onderwerp van de training en/of bijeenkomst essentieel is. Dit geldt met name voor respondenten wiens focus niet gericht is op langdurig archiveren: wanneer het onderwerp breder is, is er bij hen wel belangstelling.
- **Fysieke bijeenkomsten of trainingen:**
  - **Interactie:** de meeste respondenten geven aan een voorkeur te hebben voor fysieke bijeenkomsten vanwege het persoonlijk contact, de persoonlijke interacties en de mogelijkheid tot netwerken.
  - **Nieuwe medewerkers:** enkele respondenten stellen dat workshops en trainingen een meerwaarde zijn voor hun organisatie, omdat het een onderdeel kan zijn van het inwerken van nieuwe medewerkers.
- **Digitale bijeenkomsten of trainingen:**
  - **Onbekendheid:** meerdere respondenten geven aan nog nooit een digitale cursus gevolgd te hebben.
  - **Ter aanvulling:** één respondent heeft een MOOC gevolgd. Daarbij werd de theorie gebracht door middel van een video, maar werden deelnemers fysiek geholpen met de praktijkopdrachten (*flipped classroom*). Hij kan zich voorstellen dat een dergelijke combinatie van fysiek en digitaal ook goed werkt op het gebied van AV-erfgoed.
  - **Specialisatie:** een aantal respondenten stelt dat webinars vooral geschikt zijn voor specifieke/specialistische onderwerpen.
  - **Locatie:** meerdere respondenten geven aan dat het lastig is om op de werkplek een webinar te volgen: "Je wordt gestoord door je collega's" en "het is vrijblijvender." Ook wordt gezegd: "het voelt raar ten opzichte van collega's als je een filmpje zit te kijken." Als voordeel wordt genoemd dat je het op je eigen tijdstip kan doen, in de praktijk blijkt dit meestal thuis te gebeuren.
  - **Kostenvoordeel:** de kosten van een fysieke bijeenkomst kunnen een probleem vormen en dan is digitaal een goede oplossing.
- **Fysiek én digitaal:** een aantal respondenten geeft aan dat beide vormen relevant zijn. Wanneer beide vormen worden aangeboden, geeft het de vrijheid om óf mee te doen aan de workshop óf de webinar te volgen. Eén respondent noemt ook een wisselwerking tussen beide vormen: deze respondent gaat naar de komende Winter School omdat de webinars van een eerdere editie erg goed waren.
- **Concurrentie:**
  - Meerdere respondenten noemen andere bijeenkomsten die voor hen relevant zijn en in sommige gevallen als mogelijk concurrerend worden gezien: de KVAN-dagen, de bijeenkomsten van de Vereniging Topografische en Historische Atlassen, cursussen van AVAG en Kennisland en GO-opleidingen.
  - In één groepsdiscussie wordt gepleit voor aansluiting van bijeenkomsten van Beeld en Geluid, zoals het AVA_Net Symposium, bij bijeenkomsten van andere erfgoedsectoren. Als voorbeeld hiervan werd het vroegere DISH congres genoemd (georganiseerd door DEN), waarbij alle erfgoedsectoren betrokken waren.

4.3 Specifieke aspecten

Randvoorwaarden

De respondenten werden eveneens bevraagd over de randvoorwaarden die zij stellen aan het deelnemen aan een bijeenkomst of een cursus. Hieronder de belangrijkste opmerkingen per type randvoorwaarde:

- **Kosten:** de meeste instellingen hebben een budget voor scholing en dergelijke. Voor de respondenten van deze instellingen vormen de kosten dus zelden een probleem. Bij werkgevers waar zo'n budget niet aanwezig is, kan het echter wél een belemmering vormen: "Een symposium van bijvoorbeeld 250 euro betekent dan dat je als medewerker de rest van het jaar nergens meer heen kan."
- **Tijd weg van werk:** voor de meeste respondenten vormt dit geen probleem. Wel zien enkele respondenten dit als een mogelijk knelpunt bij de driedaagse Winter School. Sommige respondenten hebben weinig zitvlees: zij vinden een hele dag gauw te veel en zien meer in minisymposia van bijvoorbeeld 16.00 uur tot 18.00 uur met aansluitend een borrel.
- **Schaalgrootte:** dit is nauwelijks een issue voor de respondenten. Men geeft er de voorkeur aan om de cursussen kleinschalig te houden, maar symposia mogen grootschaliger zijn.

Winter School en/of eendaagse trainingen

- Respondenten die de Winter School hebben gevolgd zijn over het algemeen positief over deze driedaagse training. De groep deelnemers van de Winter School is heel divers. Het is een combinatie van beleidsmakers en uitvoerders. Dat maakt de Winter School interessant en nuttig voor netwerken, maar hierdoor heeft men ook sterk wisselende kennisniveaus. Voor de ene deelnemer is de Winter School een "basic beginnerstraining", voor de ander is het flink pittig.
- De Winter School duurt drie dagen. Dat geeft ruimte om veel stof te behandelen, maar vraagt ook een flinke tijdsinvestering. In een eendaagse training kan meer gefocust worden en gericht worden op kennisdeling, eventueel voor een specifieke doelgroep binnen de sector.
- De Winter School kost 1500 euro. Hoewel dat niet onredelijk is voor een dergelijke cursus, zijn het wel hoge kosten voor instellingen met weinig financiële middelen. Een eendaagse training zou wellicht een hoop kunnen schelen.
- Kortom, de propositie om - gebaseerd op de Winter School - ook een eendaagse training in de Nederlandse taal te organiseren, vindt veel weerklank bij de respondenten.

AVA_Net Symposium

- De meeste respondenten kennen het AVA_Net Symposium en hebben het een of meerdere keren bezocht. Van de respondenten die nooit geweest zijn, kennen de meesten het symposium überhaupt niet.
- De meeste respondenten zijn positief over het AVA_Net Symposium: het is zowel nuttig om kennis op te doen als om te netwerken.
- Een eigen financiële bijdrage wordt door de meeste respondenten niet als een belemmering gezien om te komen. Eén respondent wijst er in dit kader echter op dat kleine AV-archieven vaak geringe financiële middelen hebben, terwijl Beeld en Geluid subsidie ontvangt; het vragen van een eigen bijdrage wordt in dat licht wellicht minder gewaardeerd.
- Tenslotte zijn veel respondenten bereid om inhoudelijk bij te dragen aan het symposium: eventuele twijfels hierover gaan vooral over óf hun bijdrage wel voldoende interessant zal zijn én of zij voldoende tijd hebben om dit voor te bereiden.

5. EXPERTNETWERK

In dit hoofdstuk worden de reacties van respondenten op de voorgelegde propositie expertnetwerk weergegeven. Het hoofdstuk start met een omschrijving van de propositie en de vragen die daarover gesteld zijn aan de respondenten. Daarna volgt de algemene respons.

5.1 Omschrijving van de propositie

Als penvoerder van AVA_Net werkt Beeld en Geluid met de partners uit de AVA_Net Domeinraad aan het opzetten van de AVA_Net Experts: een netwerk van een soort eerstelijns experts per regio. Deze contactpersonen zijn fysiek dichtbij, weten wat er speelt in de regio en hebben inhoudelijke expertise, waardoor men op een laagdrempelige manier bij hen terecht kan met vragen en verzoeken. Andersom zullen deze experts ook zelf contact zoeken met kleinere instellingen. Bij ingewikkelde vraagstukken, of wanneer een expert de benodigde kennis zelf niet heeft, zullen zij verwijzen naar personen/instellingen met de benodigde kennis, of eventueel naar Beeld en Geluid als centraal knooppunt.

- Onderschrijft u het idee dat u deze experts mogelijk kent van regionale bijeenkomsten waardoor de drempel lager is om ze te benaderen?
- Ziet u de meerwaarde van een actief AV-expertnetwerk?
- In welke vorm verwacht u antwoord? Is een verwijzing naar een (online) bron, of een andere expert ook naar wens, of moet het advies volledig op maat? Hoe lang is het acceptabel om op een antwoord te wachten?
- Zou u willen deelnemen aan zo'n kennisnetwerk? (Kennis bijhouden, naar kennisbijeenkomsten komen, vragen beantwoorden of doorspelen, inventariseren van behoeftes in het veld en deze doorspelen naar het knooppunt, etc.)

Beeld en Geluid overweegt een e-mailadres open te stellen waar specifieke kennisvragen m.b.t. AV-materiaal naartoe kunnen worden gestuurd.

- Zou u hiervan gebruik maken? En voor wat voor soort vragen?
- Als u binnen tien dagen antwoord krijgt, is dat snel genoeg?
- Als het antwoord een verwijzing is naar een andere instelling, of naar een bepaald online document, bent u dan tevreden?
- Als een vraagsteller naar u of uw instelling wordt doorverwezen, bent u dan bereid hem/haar verder te helpen?

5.2 Algemene respons

Aan het eind van een interview of groepsdiscussie werd respondenten gevraagd om de verschillende proposities een prioritering te geven. Het expertnetwerk kreeg van slechts drie respondenten de hoogste prioriteit, terwijl drie respondenten het expertnetwerk de op een na hoogste prioriteit gaven. Er was echter nog veel onduidelijkheid over de opzet van een dergelijk netwerk. De volgende aspecten werden becommentarieerd:

- **Welkome aanvulling:** het voorstel van het expertnetwerk maakte bij de respondenten de tongen los. In het algemeen was men positief over de mogelijkheid om een expert te kunnen raadplegen. In de praktijk raadpleegt men al wel experts, voornamelijk door bij collega-instellingen advies in te winnen. Het expertnetwerk zou dan een welkome aanvulling kunnen zijn. Een antwoord op een gestelde vraag moet een handreiking zijn waar de vrager mee verder kan, een advies op maat dat duidelijk richting geeft.
- **Vraagtekens over de opzet:** de respondenten zetten wel vraagtekens bij hoe een dergelijk netwerk zou functioneren: wanneer zou men een vraag kunnen stellen, welk niveau zou de vraag moeten hebben, etc. Eén focusgroep vindt het expertnetwerk kwetsbaar: het zou aan zijn eigen succes ten onder kunnen gaan door te veel vragen (waardoor de experts overbelast zouden raken) of door een te laag niveau van de vragen (waardoor de experts hun interesse in deelname zouden verliezen). Ook zetten de respondenten vraagtekens bij de wijze van benaderen van de experts. Hoewel een vraag stellen via de e-mail voor veel respondenten het meest voor de hand ligt, wordt de interactie met de expert belangrijk gevonden. Een antwoord leidt immers vaak tot een vervolgvraag. Daarom willen veel respondenten graag kunnen bellen met een expert. Respondenten uit de 'starters categorie' wat betreft AV-materiaal aarzelen ook over of zij een expert zouden durven benaderen met hun vragen, die veelal basiskennis zou betreffen. Tenslotte worden vraagtekens gezet bij de tijdsbesteding van experts. Als een expert geen tijd heeft en onvoldoende inzetbaar is, dan kan het hele expertnetwerk al gauw in het water vallen.
- **Relatie met kennisbank:** veel respondenten zien een directe relatie met de kennisbank en zien het expertnetwerk als een achterwacht voor de kennisbank. Eén focusgroep stelt zich een soort stroomschema voor, waarbij de gebruiker eerst de kennisbank moet raadplegen en alleen wanneer dit een onvoldoende bevredigend antwoord geeft op de gestelde vraag, de mogelijkheid zich opent om het expertnetwerk te raadplegen. Met andere woorden: een soort barrière voordat de expert wordt geraadpleegd. En dan ook een duidelijke grens stellen aan wat de expert zou moeten doen om zo'n vraag te beantwoorden. Het advies is om te zorgen dat het overgrote deel van de vragen met de antwoorden in de kennisbank staat. Anderen stellen voor om aan de kennisbank een forum te koppelen waar gebruikers vragen kunnen stellen, die dan door het expertnetwerk beantwoord kunnen worden.
- **Het regionale aspect:** circa de helft van de respondenten ziet een duidelijke meerwaarde in het regionale aspect van het voorgestelde expertnetwerk. Potentiële gebruikers ervaren dit als laagdrempelig én het zou gemakkelijker zijn om een persoonlijk bezoek aan de expert te brengen. Kleinere instellingen ervaren vaak een drempel om een centraal instituut te benaderen ("is mijn vraag wel belangrijk genoeg voor een grote instelling als Beeld en Geluid?"), daarom zal een regionale expert gemakkelijker benaderd worden. De andere helft van de respondenten achtte het regionale aspect van het voorgestelde expertnetwerk voor hen niet relevant. Deze respondenten ervaren geen drempel om een landelijke expert te bevragen. Als een vraag bovendien digitaal gesteld wordt, speelt de fysieke locatie van de expert geen rol. Voor deze respondenten geeft het regionale aspect dus geen meerwaarde.

- **Zelf deelnemen:** bij de vraag of men aan het expertnetwerk zou deelnemen als expert geven respondenten met ter zake deskundigheid aan dat zij hiervoor eerst toestemming aan hun directie zouden moeten vragen en vervolgens moeten afspreken hoeveel tijd zij hieraan zouden mogen besteden.
- **Centrale e-mailbox:** de mogelijkheid om een centrale e-mailbox te hebben als middel om vragen aan experts te stellen vindt minder weerklank bij de respondenten. Het onpersoonlijke daarvan stoot meerdere respondenten af. Sommige respondenten geven overigens aan wél van een dergelijke mogelijkheid gebruik te zullen maken.
- **Antwoordtermijn:** veel respondenten struikelen over de in de introductie genoemde tien werkdagen als mogelijke antwoordtermijn, en vinden dit in het algemeen te lang. Een snel bericht van ontvangst en een antwoordtermijn van een aantal werkdagen tot een werkweek wordt meestal adequaat gevonden.

6. NIEUWSBRIEF

In dit hoofdstuk worden de reacties van respondenten op de voorgelegde propositie nieuwsbrief weergegeven. Het hoofdstuk start met een omschrijving van de propositie en de vragen die daarover gesteld zijn aan de respondenten. Daarna volgt de algemene respons.

6.1 Omschrijving van de propositie

Beeld en Geluid overweegt een nieuwsbrief op te zetten met het belangrijkste nieuws over en uit de AV-sector (en daarmee specifiekere dan andere nieuwsbrieven), inclusief een agenda van bijeenkomsten, activiteiten, congressen, evenementen in Nederland relevant voor AV, etc. Daarnaast per keer één of twee leestips over relevante literatuur.

- Zou u zich hiervoor inschrijven? Is een specifiek op AV gerichte nieuwsbrief een welkome aanvulling op andere nieuwsbrieven?
- Hoe vaak zou zo'n nieuwsbrief verstuurd moeten worden? Elke twee weken? Eén keer per maand? Minder frequent?
- Heeft u nog aanvullende verwachtingen over de inhoud van zo'n nieuwsbrief?
- Bent u bereid bij te dragen aan de nieuwsbrief? Door bijvoorbeeld nieuws door te geven, oproepen te doen, AV-erfgoed collega's uit te nodigen/te benaderen, etc.?

6.2 Algemene respons

De propositie nieuwsbrief vindt niet zo veel weerklank bij de respondenten. Aan het eind van een interview of groepsdiscussie werd respondenten gevraagd om de verschillende proposities een prioritering te geven. Vier respondenten geven deze propositie de hoogste prioriteit en vier respondenten de op één na hoogste prioriteit. De volgende aspecten werden becommentarieerd:

- **Nieuwsbrief complementair:** veel respondenten vinden de nieuwsbrief van een andere orde dan de overige proposities: een nieuwsbrief kan ondersteunend zijn aan zowel de kennisbank als aan bijeenkomsten of het expertnetwerk. Met andere woorden: een op zichzelf staande nieuwsbrief heeft weinig meerwaarde. Meerdere respondenten geven suggesties om de nieuwsbrief te vullen: complementair aan de kennisbank kunnen er nieuw toegevoegde items uit de kennisbank kort in de nieuwsbrief beschreven worden ("de krenten uit de pap"). Ook kan de nieuwsbrief *bottom-up* gevuld worden met nieuws vanuit de instellingen. Enkele respondenten kwamen met een origineel idee: de nieuwsbrief zou een vlog moeten bevatten, dat sluit immers aan bij het onderwerp.
- **Lauwe reactie:** niettemin zijn er ook respondenten die lauw reageren op de nieuwsbrief met opmerkingen als "ik krijg al zoveel nieuwsbrieven", "ik klik het vaak gauw weg" en "later lezen wordt nooit lezen". Eén focusgroep doet de suggestie om in plaats van een eigen nieuwsbrief AV-rubrieken in andere nieuwsbrieven te creëren. Een veelgenoemde nieuwsbrief daarbij is die van DEN. Overigens wordt deze suggestie ook weer door sommige respondenten afgewezen, omdat zij vinden dat Beeld en Geluid zich daarmee onvoldoende zou profileren.

- **Frequentie:** wat betreft de frequentie schipperen de respondenten tussen het actueel zijn van de nieuwsbrief en een te hoge frequentie waardoor men deze snel zal wegklikken. De meesten komen uit op een frequentie van eens per twee of drie maanden. Tenslotte zijn veel respondenten bereid tot het leveren van een eigen bijdrage, bijvoorbeeld nieuws over AV-materialen van hun instituut.

7. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek samengevat; eerst wat betreft de aanwezige kennisbehoeften in het veld, vervolgens ten aanzien van de voorgelegde proposities. Tot slot worden conclusies getrokken.

Deze conclusies zijn gebaseerd op interviews en focusgroepen met 37 respondenten van 28 verschillende instellingen. De uitkomsten van dit diepte-onderzoek zijn richtinggevend voor zowel de activiteiten van AVA_Net, het netwerk van audiovisuele collectiehouders in Nederland, als die van Beeld en Geluid zelf.

7.1 Kennisbehoefte

- **Diversiteit:** de respondenten van de deelnemende instellingen geven een grote diversiteit in kennisbehoeften aan. Er is niet één onderwerp dat er op dit moment qua kennisbehoefte uit springt. Wél is er een toename aan kennisbehoefte te verwachten op het gebied van born digital materiaal. Dat materiaal is qua instroom bij veel instellingen nu nog beperkt en weinig zichtbaar, maar de instroom zal in de nabije toekomst aanzwellen.
- **Basis- én specialistische kennis:** er is een duidelijk onderscheid tussen twee niveaus van kennisbehoefte. Er is enerzijds behoefte aan basiskennis bij instellingen die recentelijk het behoud en beheer van AV-materialen in hun collectie hebben opgepakt, en anderzijds aan gespecialiseerde kennis bij instellingen die al gevorderd zijn in het behoud en beheer van AV-materialen. Dit onderscheid is bij meerdere sectoren aanwezig. De behoefte aan basiskennis komt doordat respondenten van kleinere organisaties geen eigen beleid willen/kunnen ontwikkelen op dit gebied.
- **Overeenkomsten:** vier sectoren (regionale/gemeentelijke archieven, bedrijfsarchieven, musea en onderzoeksinstellingen) delen kennisbehoeften met betrekking tot het bewaren van analogoog materiaal, digitalisering, inrichting van een digitaal archief, het omgaan met born digital materiaal en auteursrechten. De lokale omroepen vormen een uitzondering.
- **Sectorspecifieke kennisbehoeften:** naast gedeelde kennisbehoeften zijn er ook kenmerken die voor de sectoren afzonderlijk gelden.
  - **Lokale omroepen:** zijn veelal kleine organisaties en zijn zodoende niet de aangewezen partij om het AV-materiaal dat zij produceren en in een werkarchief bewaren voor de langere termijn te archiveren. Te verwachten valt dat dit materiaal op termijn overgedragen wordt aan de archiefsector.
  - **Regionale/gemeentelijke archieven en bedrijfsarchieven:** hun kennisbehoeften komen in grote lijnen overeen. In dit onderzoek is één archief betrokken dat gericht is op het ondersteunen van de bedrijfsvoering. Dit archief heeft een grote kennisbehoefte op het gebied van born digital materiaal.
  - **Musea:** beheren verschillende collecties met AV-materialen. Enerzijds hebben ze een museaal archief, anderzijds een werkarchief ten behoeve van de AV-materialen in de tentoonstellingen. Ten aanzien van beide typen verzamelingen bestaat een kennisbehoefte.

- **Onderzoeksinstellingen:** instellingen die collecties opbouwen en beheren ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en/of het hoger onderwijs hebben een speciale kennisbehoefte ten aanzien van de door hen nagestreefde educatieve doeleinden. Hier spelen bijvoorbeeld specifieke regels ten aanzien van auteursrechten een rol.
- **Afhankelijk van gekozen aanpak:** er is een duidelijke samenhang tussen de kennisbehoefte van een instelling en de gekozen aanpak van AV-materialen. Instellingen die bijvoorbeeld het bewaren van analogoog materiaal, de digitalisering, of het langdurig bewaren in een e-depot hebben uitbesteed, hebben op die terreinen geen kennisbehoefte meer.
- **Auteursrechten:** veel respondenten geven aan inmiddels voldoende kennis te hebben van auteursrechten en minder geïnteresseerd te zijn in ontwikkelingen op dit gebied vóórdat deze leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving. Sommige respondenten, met name van de regionale en gemeentelijke archieven, geven daarentegen aan zeer veel behoefte te hebben aan praktische informatie over het achterhalen van rechthebbenden. Enkele van deze respondenten pleiten voor samenwerking op dit gebied, bijvoorbeeld door het delen van adresbestanden van erfgenamen.

7.2 Proposities

- **Prioritering:** de kennisbank en de workshops/seminars/cursussen krijgen van de respondenten de hoogste prioriteit. De nieuwsbrief en het expertnetwerk scoren duidelijk lager. De lagere prioritering van het expertnetwerk is mogelijk te verklaren doordat de precieze inrichting van het expertnetwerk tijdens de interviews niet was ingevuld, hetgeen tot veel vragen en opmerkingen van de respondenten leidde.
- **Samenhang:** de deelnemers aan het onderzoek zien een duidelijke samenhang tussen de verschillende proposities.
  - **Volgordelijkheid:** de respondenten geven een duidelijke volgordelijkheid aan van de kennisbank en het expertnetwerk: gebruikers zouden eerst de kennisbank moeten raadplegen, en daarna pas het expertnetwerk. Meerdere respondenten stellen voor deze twee proposities aan elkaar te koppelen door middel van bijvoorbeeld een vragenforum.
  - **Fysieke bijeenkomsten:** meerdere respondenten geven aan ook een verschil te zien tussen de kennisbank/expertnetwerk enerzijds en de propositie ten aanzien van de fysieke bijeenkomsten zoals cursussen of seminars anderzijds. Bij het laatste wordt - naast het opdoen van kennis - het netwerken met collega's als een belangrijk doel gezien.
  - **Nieuwsbrief complementair:** de nieuwsbrief wordt door de respondenten als een complementaire propositie gezien, die de andere drie proposities kan ondersteunen.
- **Kennisbank:** met 22 respondenten die deze propositie de hoogste of de één na hoogste prioriteit geven, scoort de kennisbank het beste. Deze propositie sluit goed aan op de werkwijze van veel respondenten, waarvan velen eerst zelf op zoek naar kennis gaan als zich de behoefte daartoe voordoet. Veel respondenten duiden de

kennisbank aan als de eerste stap om in een kennisbehoefte te voorzien. De reacties van de respondenten op deze propositie kunnen gecategoriseerd worden in drie deelgebieden:

- **Actueel:** de respondenten gaan ervan uit dat de kennisbank betrouwbare en actuele informatie bevat. Dit is voor een aantal respondenten meteen een aandachtspunt: het vereist aanzienlijke én continue investering van Beeld en Geluid om de kennisbank actueel te houden.
  - **Basis:** de eerder gesignaleerde tweedeling in behoefte aan basiskennis en gespecialiseerde kennis komt ook naar voren in de wensen ten aanzien van de kennisbank. Veel respondenten benadrukken dat zij ook basiskennis opgenomen zouden willen zien in de kennisbank: 'een kennisbank voor dummies'.
  - **Breed:** de focus van de huidige Kennisbank Audiovisuele Archivering wordt door veel respondenten te smal gevonden: zij pleiten voor een bredere focus op het beheer, behoud en gebruik van AV-collecties.
- **Workshops/seminars/cursussen:** ook deze propositie scoort hoog bij de respondenten. 19 respondenten geven deze propositie de hoogste of een na hoogste prioriteit. Wat betreft de precieze inrichting van deze propositie geldt het volgende:
- **Fysiek:** de meeste respondenten hebben een voorkeur voor fysieke bijeenkomsten, vooral vanwege de mogelijkheid om te netwerken en soms door onbekendheid met het volgen van digitale seminars.
  - **Digitaal:** niettemin is digitaal niet impopulair. Men vindt digitale seminars/ trainingen vooral geschikt voor zeer specifieke onderwerpen. Ook kan het een promotionele waarde hebben. Zo heeft een webinar van de Winter School bij één respondent geleid tot deelname aan de fysieke Winter School van het volgende jaar.
  - **Eendaagse training:** de Winter School duurt drie dagen, is in het Engels en kost 1500 euro. Deze combinatie vormt voor veel respondenten een hoge drempel. Een op de Winter School gebaseerde training van één dag in het Nederlands wordt door veel respondenten een aantrekkelijke optie gevonden.
  - **Kosten:** bij de meeste instellingen is er een budget voor opleidingen voor de medewerkers. Bij sommige instellingen blijkt dit budget echter zeer beperkt te zijn en vormen de kosten van een training of een bijeenkomst een drempel. Een (beperkte) financiële bijdrage aan het tot nog toe gratis jaarlijkse AVA_Net Symposium zal voor het overgrote deel van de respondenten geen belemmering vormen om aan het symposium deel te nemen.
- **Expertnetwerk:** het expertnetwerk krijgt van relatief weinig respondenten een hoge prioritering (zes geven het de hoogste of één na hoogste prioriteit). Dit wordt naar het oordeel van de onderzoeker mede veroorzaakt door de vele vragen van de respondenten over de inrichting van het expertnetwerk.
- **Behoeftte:** veel respondenten zien het expertnetwerk als een welkome aanvulling op hun huidige wijze van kennis verzamelen.
  - **Inrichting:** de respondenten vragen zich af wanneer men een vraag zou kunnen stellen en welk niveau de vraag zou moeten hebben.
  - **Telefoneren:** hoewel een vraag stellen via de e-mail voor veel respondenten het meest voor de hand ligt, wordt de interactie met de expert belangrijk gevonden. Een antwoord leidt immers vaak tot een vervolgvraag. Daarom

- willen veel respondenten graag ook kunnen telefoneren met de expert.
  - **Kennisbank:** veel respondenten zien een directe relatie met de kennisbank en zien het expertnetwerk als een achterwacht voor de kennisbank.
  - **Regionaal aspect:** circa de helft van de vertegenwoordigde instellingen ziet een duidelijke meerwaarde in het regionale aspect. De andere helft van de deelnemende instellingen acht het regionale aspect van het voorgestelde expertnetwerk voor hen niet relevant.
  - **Centrale e-mail box:** de mogelijkheid om een centrale e-mailbox te hebben voor vragen aan experts vindt minder weerklank bij de respondenten. Het onpersoonlijke daarvan stoot meerdere respondenten af.
- **Nieuwsbrief:** zoals eerder gesteld, wordt de voorgestelde nieuwsbrief door de respondenten als complementair gezien aan de andere proposities. Een deel van de respondenten zegt al veel nieuwsbrieven te ontvangen en deze vaak weg te klikken, maar geeft aan zich er toch wel op te abonneren. Deze dubbelhartigheid is ook elders in het onderzoek zichtbaar: één focusgroep stelt voor dat men in plaats van een eigen nieuwsbrief ook een rubriek over AV-materiaal in een andere nieuwsbrief (bijvoorbeeld die van DEN) zou kunnen inrichten. Voorgelegd aan latere focusgroepen, vinden deze dat zo'n opzet te weinig zichtbaarheid en profilering aan Beeld en Geluid zal geven. T.a.v. de nieuwsbrief worden verder de volgende opmerkingen gemaakt:
- **Frequentie:** de meeste respondenten kiezen een frequentie van eens in de twee of drie maanden.
  - **Samenhang met de andere proposities:** de nieuwsbrief kan toevoegingen aan de kennisbank (de krenten uit de pap) vermelden, evenals aankondigingen van cursussen en seminars, et cetera.
  - **Inhoud:** de nieuwsbrief kan mede *bottom-up* gevuld worden met eigen bijdragen of nieuwsberichten vanuit de instellingen. Ook komen enkele respondenten met het idee om een vlog in de nieuwsbrief op te nemen.

7.3 Aanbevelingen

Uit de reacties van de respondenten van de interviews en de groepsdiscussies blijkt dat de keuze om de knooppuntfunctie van Beeld en Geluid in eerste instantie in te vullen via de proposities ten aanzien van de kennisbehoefte een juiste is. Als mogelijke vervolgstappen kunnen de volgende suggesties geformuleerd worden:

- **Werkshops/trainingen/seminars:** de positieve reacties ten aanzien van de fysieke en digitale workshops/trainingen/seminars van Beeld en Geluid geven voldoende grond om deze voort te zetten en uit te bouwen. Wat betreft het laatste maakt de voorgestelde, op de Winter School gebaseerde, eendaagse training een goede kans van slagen.
- **Kennisbank:** de voorgestelde kennisbank - een uitbouw en actualisering van de Kennisbank Audiovisuele Archivering - komt uit dit onderzoek naar voren als de meest gewilde en gewenste invulling van de kennisbehoefte. Benadrukt moet echter worden dat de respondenten wat dit betreft wel veeleisend zijn: de kennisbank moet betrouwbaar én actueel zijn, hetgeen een aanzienlijke en continue investering van Beeld en Geluid zal vereisen.

- **Expertnetwerk:** de precieze inrichting van het inmiddels opgezette expertnetwerk zal - op grond van de opmerkingen en verwachtingen van de in dit onderzoek geraadpleegde respondenten - cruciaal zijn voor het welslagen ervan.
- **Nieuwsbrief:** de waarde van de nieuwsbrief lijkt meer te liggen in *community building* en promotie voor de andere activiteiten en niet zozeer als een invulling van kennisbehoeften. Het opzetten en redigeren van een nieuwsbrief zal echter een forse inspanning vereisen. Wanneer er een andere manier gevonden kan worden om dezelfde promotionele doelen te bereiken, verdient dat mogelijk de voorkeur.

BIJLAGE A: METHODEN

A.1 Interviews en focusgroepen

Het onderzoek betreft een kwalitatieve studie naar de kennisbehoeften in vijf sectoren: 1) lokale omroepen, 2) regionale en gemeentelijke archieven, 3) bedrijfsarchieven, 4) grotere musea (met meer dan 25.000 jaarlijkse bezoekers), en 5) onderzoeksinstellingen.

De opzet van het onderzoek was als volgt:

- Per sector twee diepte-interviews met vertegenwoordigers van twee instellingen (een dubbelinterview met een uitvoerende en leidinggevende) om de reacties op de vraagstelling en de proposities in kaart te brengen en dieper op de achterliggende gedachten en argumenten van deze reacties in te gaan.
- Vervolgens per sector een focusgroep met vertegenwoordigers van instellingen uit dezelfde sector. In deze groepsdiscussies werden eveneens reacties op de vraagstelling en de proposities in kaart gebracht en konden enkele achterliggende gedachten en argumenten uit de eerder gehouden interviews getoetst worden in een bredere groep.

Er zijn vertegenwoordigers van tien instellingen uitgenodigd voor een dubbel-interview. De twee in eerste instantie aangeschreven bedrijfsarchieven ING en Stichting Albert Heijn Erfgoed wilden of konden niet meedoen aan het onderzoek; er zijn toen twee andere bedrijfsarchieven benaderd die wel hebben deelgenomen. Er zijn uiteindelijk in totaal vijftien interviews gehouden, verdeeld over de vijf sectoren, waarvan acht dubbelinterviews zoals vooraf bedacht. De zeven andere interviews waren één-op-één-gesprekken. Niet bij alle organisaties was het mogelijk een dubbel-interview te doen. Daarnaast zijn met twee musea en één bedrijfsarchief extra interviews gehouden omdat er voor de focusgroepen (te) weinig animo was. De sector onderzoeksinstellingen bleek zo divers, dat uiteindelijk een extra dubbelinterview en één-op-één-gesprek zijn gehouden om tot een goed beeld van de kennisbehoeften te komen.

Daarnaast zijn met drie sectoren focusgroepen gehouden. Met de regionale en gemeentelijke archieven zijn twee focusgroepen gehouden omdat niet alle deelnemers op dezelfde datum bij elkaar konden komen. Van de groepsdiscussie met lokale omroepen werd uiteindelijk afgezien naar aanleiding van de resultaten van de interviews; bij de musea was te weinig animo voor een focusgroep en daarom zijn twee extra interviews gehouden. Er zijn in totaal 82 respondenten uitgenodigd voor de focusgroepen, van 82 verschillende instellingen. Er namen uiteindelijk 14 respondenten deel aan de focusgroepen. In totaal hebben 37 respondenten van 28 instellingen deelgenomen aan het onderzoek. In bijlage B is per sector aangegeven met wie precies gesproken is.

A.2 Opzet en onderwerpen

De centrale vraag van het onderzoek luidt:

Wat zijn de wensen en verwachtingen ten aanzien van de invulling van kennisbehoeften door Beeld en Geluid voor wat betreft AV-materiaal, bij vijf categorieën met instellingen met AV-collecties?

De respondenten werd bij de start van het interview of de focusgroep een aantal algemene vragen voorgelegd:

- Welke kennisbehoeften leven er ten aanzien van de AV-collecties in uw organisatie? Daarbij werd onderstaande checklist voor mogelijke onderwerpsgebieden voor de kennisbehoefte gehanteerd:
  1. Selectiecriteria AV-materiaal
  2. Digitalisering AV-materiaal
  3. Born digital AV-materiaal
  4. Metadatering AV-materiaal
  5. Opzet en inrichting digitaal archief AV-materiaal
  6. Duurzame opslag/lange termijn preservering digitaal AV-materiaal
  7. Duurzame opslag/lange termijn preservering analoog AV-materiaal
  8. Beschikbaarstelling AV-materiaal
  9. Rechten AV-materiaal
  10. Outsourcingsmogelijkheden voor AV-materiaal
  11. Presenteren/tenoonstellen AV-materiaal
- Wat zijn de nu door u gebruikte kennisbronnen? Wat gaat goed, waar zitten lacunes?
- Wat zijn randvoorwaarden die u/uw organisatie stelt aan de op te halen kennis (niveau, toepasbaarheid, tijdsinvestering, kosten, snelheid respons, e.d.).

Bij de interviews werden additionele vragen over de kennisbehoefte ten aanzien van auteursrechten gesteld:

- Indien u kennisbehoefte heeft met betrekking tot auteursrechten van AV-materialen, welke soorten kennis betreft het?
  - Wat mag er wettelijk? (De basics van auteursrechten)
  - Wat zijn de ontwikkelingen hierin (nationaal en Europees niveau)?
  - Wat moet/kan de instelling zelf hieraan doen?
  - Welke van de proposities zijn het meest geschikt voor het onderwerpsgebied auteursrechten?

Gezien de respons van de geïnterviewden in de eerste reeks (dubbel-)interviews, een meerderheid gaf aan beperkte kennisbehoefte op dit gebied te hebben, werden deze additionele vragen in de groepsinterviews achterwege gelaten. In drie van de vier focusgroepen kwam het onderwerp door het doorlopen van bovenstaande checklist toch nog aan bod.

A.3 Proposities

De onderzoeksvraag werd in de interviews en focusgroepen nader toegespitst op vier door Beeld en Geluid ontwikkelde proposities gericht op het invullen van kennisbehoeften. Na een korte introductie werd de respons op deze proposities bevraagd en de redenen achter deze respons in kaart gebracht. Tenslotte werd gevraagd of men een prioritering kon aanbrengen in de proposities en of dit mogelijk verschilt per onderwerpsgebied (in het bijzonder auteursrechten).

- **Kennisbank:** een vernieuwde website lanceren met o.a. een vernieuwde Kennisbank Audiovisuele Archivering (online bibliotheek met wetenschappelijke artikelen, beleidsstukken, handleidingen, checklists, etc.) en FAQ (veel gestelde vragen met antwoorden).
- **Workshops/seminar/cursussen:** fysieke of digitale bijeenkomsten zoals de reeds bestaande Winter School en het AVA_Net Symposium, eendaagse training(en) voor Nederlandse AV-collectiehouders of bijvoorbeeld webinars.
- **Nieuwsbrief:** een nieuwsbrief met het belangrijkste nieuws over en uit de AV-sector (en daarmee specifiekere dan andere nieuwsbrieven). Inclusief een agenda van bijeenkomsten, activiteiten, congressen, evenementen in Nederland relevant voor AV. Daarnaast per keer een of twee leestips over relevante literatuur.
- **Expertnetwerk:** een netwerk van een soort eerstelijns experts per regio. Deze contactpersonen zijn fysiek dichtbij, weten wat er speelt in de regio en hebben inhoudelijke expertise, waardoor men op een laagdrempelige manier bij hen terecht met vragen en verzoeken. Andersom zullen deze experts ook zelf contact zoeken met kleinere instellingen. Bij ingewikkelde vraagstukken, of wanneer een expert de benodigde kennis zelf niet heeft, zullen zij verwijzen naar personen/instellingen met de benodigde kennis, of eventueel naar Beeld en Geluid als centraal knooppunt.
- Daarnaast is het idee voorgelegd van een e-mailadres waar specifieke kennisvragen m.b.t. audiovisueel materiaal kunnen worden ingestuurd.

BIJLAGE B: DE SECTOREN UITGELICHT

In deze bijlage worden de sectoren en de uit dit onderzoek naar voren gekomen kennisbehoeften in meer detail gepresenteerd.

B.1 Lokale omroepen

Respondenten			
Omroep Venlo	Joep Janssen	Hoofd techniek	interview
Studio 040	Michiel Bosgra	Directeur	interview

Schets landschap en ontwikkelingen lokale omroepen

- **Breed spectrum:** er is een breed spectrum van lokale omroepen. Aan het ene uiterste een lokaal radiostation dat uitsluitend plaatjes draait, aan de andere kant circa 10 grotere lokale omroepen die dagelijkse journalistieke programma's maken voor alle platforms (radio, tv, internet) en vijf tot tien medewerkers op de nieuwsredactie hebben. Het gaat onder meer om de omroepen in Eindhoven, Enschede, Achterhoek, Groningen, Oss, Westland, Maastricht, Rotterdam en Venlo.
- **Trend naar streekomroepen:** de vereniging van lokale omroepen OLON streeft ernaar om de kleinere lokale omroepen te bundelen tot streekomroepen. De vereniging telt momenteel zo'n 250 leden. Men gaat uit van 77 streekomroepen. De doelstelling van dit plan is dat deze streekomroepen grotere, professionele organisaties kunnen vormen en daardoor meer (lokale) journalistieke programma's kunnen maken. Dit plan is overigens tot stand gekomen met input en medewerking van de VNG.
- **Financiering:** de rijksbijdrage aan gemeenten ten behoeve van de lokale omroep is gekoppeld aan het aantal huishoudens in de gemeente. Een aantal gemeenten (zoals de gemeenten Eindhoven en Venlo) verhoogt het budget vanuit de eigen algemene middelen.

Archivering gericht op hergebruik

Voor dit onderzoek werden twee lokale omroepen aangeschreven. Naar aanleiding van de twee interviews werd besloten geen focusgroep te houden.

- **Voorname televisie:** bij de respondenten betreft de behoefte aan archivering voornamelijk videomateriaal. De journalistieke programma's op de radio zijn namelijk meestal een afgeleide van de televisieprogramma's. De behoefte is praktisch van aard, gericht op potentieel hergebruik van het videomateriaal later. Geschat wordt dat hergebruik van 'oud' videomateriaal enkele keren per week plaatsvindt.

- **Uitzendingen versus ruw materiaal:** zowel uitzendingen, als ruw materiaal wordt bewaard. Ruw materiaal is vrij van titels e.d. en is zodoende geschikt voor hergebruik in toekomstige uitzendingen met een andere context. Uitzonden items kunnen later relevant worden wanneer het onderwerp opnieuw in de aandacht komt. Als vuistregel geldt dat er tien keer meer ruw materiaal is dan wat wordt uitgezonden.
- **Lange termijn:** voor archivering van het videomateriaal wordt samenwerking met regionale en/of gemeentelijke archieven voorzien: bij de ene respondent heeft dit betrekking op de overdracht van born digital materiaal, bij de andere draait het in eerste instantie om videobanden met verschillende formaten die door het gemeentearchief gedigitaliseerd gaan worden. Het betreffende gemeentearchief beschouwt dit als haar taak.
- **Eigen MAM:** één respondent beschikt over een *media asset management* (MAM) systeem, de ander zou dit graag willen hebben. In een MAM wordt het AV-materiaal inclusief alle contextinformatie digitaal opgeslagen. Het MAM voorziet zowel in opslag als toegang. Een MAM biedt ook voordelen voor het rechtenbeheer: beeldmateriaal wordt regelmatig ingekocht van freelancers of andere organisaties.
- **Landelijk MAM:** met het oog op het archiveren van beeldmateriaal met goede metadata, uitwisseling en hergebruik daarvan en eventuele doorverkoop, is een MAM op den duur onontbeerlijk. Voor veel lokale omroepen zijn dergelijke systemen te begroetelijk. De gedachte wordt geopperd dat een landelijke aanpak (een MAM in de cloud) hiervoor mogelijk een oplossing zou kunnen bieden.

Conclusies

Op basis van de twee interviews kan worden vastgesteld dat er slechts een minimale kennisbehoefte is voor wat betreft lange termijn archivering van AV-materiaal bij lokale omroepen zelf. Hieronder wordt deze algemene conclusie nader toegelicht:

- **Ontzorgen i.p.v. kennis:** de lokale omroepen zijn als organisatie te klein om een eigen beleid op lange termijn archivering te ontwikkelen. Er is dus slechts een beperkte kennisbehoefte op dit gebied en de proposities uit dit onderzoek zijn voor de respondenten niet relevant. De lokale omroepen willen vooral ontzorgd worden: er is behoefte aan services en diensten van derden.
- **Onderlinge samenwerking:** de ontwikkelingen richting samenwerking in streekomroepen zal de behoefte aan hergebruik en uitwisseling van materialen doen toenemen. Een landelijk aanpak m.b.t. een gezamenlijk MAM in de cloud wordt door de respondenten als oplossing gezien.
- **Samenwerking met archiefsector:** voor de lange termijn archivering van AV-materialen van lokale omroepen zal samenwerking met gemeentelijke/regionale archieven een oplossing zijn. Beide respondenten dragen reeds materiaal over aan een archiefinstelling. Het ligt in de lijn der verwachting dat het aanbod aan de archiefsector van met name born digital AV-materiaal vanuit lokale omroepen sterk zal gaan toenemen.

B.2 Regionale en gemeentelijke archieven

Respondenten			
Stadsarchief Amsterdam	Mirella Gelauf	AV-specialist	dubbelinterview
Stadsarchief Amsterdam	Mirjam Brouwer	Hoofd afdeling Archief en Collectie-ontsluiting	dubbelinterview
Gemeentearchief Zoetermeer	Petra van Amerongen	Medewerker archief	focusgroep 1
Erfgoed Leiden en Omstreken	Sigrun Brouwer	Medewerker archief	focusgroep 1
Stadsarchief 's-Hertogenbosch	Eva van 't Klooster	Medewerker archief	focusgroep 2
Streekarchief Gooi en Vechtstreek	Sjors Zanoli	Medewerker archief	focusgroep 2
Regionaal Archief Tilburg	Mirjam Heijs	Medewerker archief	focusgroep 2
Gemeentearchief Rotterdam	Sarah Knuvelder	Medewerker databeheer	focusgroep 2
Gemeentearchief Rotterdam	Tommy Ventevogel	Medewerker digitalisering	focusgroep 2
Fries Film Archief	Syds Wiersma	Coördinator	interview

Schets landschap regionale en gemeentelijke archieven

Er zijn ruim zeventig regionale en gemeentelijke archieven in Nederland. Uit resultaten van eerder TrendMonitor-onderzoek komt het volgende beeld naar voren:

- **Aandeel AV-materiaal:** bij een grote meerderheid (75%) is het aandeel AV-materiaal in de collectie kleiner dan 5%. Er is slechts een klein aantal instellingen waar het AV-materiaal meer dan de helft van de collectie in beslag neemt (6%).
- **In AV gespecialiseerde medewerkers:** 17% van de gemeentelijke/regionale archieven heeft geen in AV-materiaal gespecialiseerde medewerkers. 78% heeft minder dan 2 FTE aan medewerkers die specifiek bij AV-materiaal betrokken zijn. Meer dan de helft (56%) maakt gebruik van vrijwilligers voor zaken rond AV-materiaal.

- **Digitaal archief voor AV-materiaal:** 53% heeft een eigen en/of gemeenschappelijk digitaal archief voor AV-materiaal. 11% heeft een digitaal archief dat in de nabije toekomst geschikt gemaakt zal worden voor AV-materiaal. 6% besteedt de opslag en het beheer uit, terwijl 31% aangeeft op dit moment geen digitale archiefoplossing voor AV-materiaal te hebben.

Kennisbehoefte bij 'starters' en 'gevorderden'

Voor dit onderzoek werden 32 regionale en gemeentelijke archieven aangeschreven. Aan dit onderzoek namen vertegenwoordigers deel van negen archieven. Vier deelnemende instellingen zouden gekarakteriseerd kunnen worden als 'starters' wat betreft het digitaal archiveren, ontsluiten en beschikbaar stellen van AV-materiaal. Deze 'starters' worden als volgt gekenmerkt:

- **Medewerkers niet gespecialiseerd in AV:** de organisaties van deze archieven hebben een beperkte omvang met als gevolg dat de betrokken medewerkers naast AV-materialen ook (veel) andere taken hebben.
- **Analoog materiaal:** het betreft meestal collecties van honderden videobanden, cd's en films en daarnaast geluidsbanden. In een aantal gevallen zijn deze reeds gedigitaliseerd, in andere gevallen niet of niet alles. Soms moet de digitalisering worden overgedaan vanwege de lage kwaliteit van een eerdere digitaliseringslag. In het algemeen wordt het analoge materiaal na de digitalisering bewaard.
- **Gedigitaliseerd materiaal:** het gedigitaliseerde materiaal staat in veel gevallen op harde schijven en is soms raadpleegbaar via een databanksysteem of men is van plan dit binnenkort uit te voeren.
- **Born digital materiaal:** born digital materiaal wordt op dit moment nog afgehouden, met in enkele gevallen uitzondering van audiovisuele opnames van raadsvergaderingen. Al heeft men in die gevallen nog niet altijd bedacht wat het archief daarmee zal gaan doen.
- **Beschikbaarstelling:** auteursrechten vormen nog een knelpunt bij het beschikbaar stellen van AV-materiaal. Het is vaak onbekend van welk materiaal de rechten bij het archief liggen. Daarom wordt vrijwel niets van het AV-materiaal beschikbaar gesteld. Eén archief heeft al het materiaal van voor 1950 online gezet, 'in de hoop dat het rechtenvrij is'.
- **Kennisbehoefte:**
  - Van de archieven waar digitalisering nog moet plaatsvinden en dit niet wordt uitbesteed, geven de respondenten aan behoefte te hebben aan basiskennis over open standaarden met betrekking tot het digitaliseren.
  - Na het digitaliseren volgt terbeschikkingstelling, (duurzame) opslag en het e-depot: het gaat om kennisbehoeften op het gebied van preservatie van gedigitaliseerd materiaal ('we moeten iets gaan doen met een e-depot') en op het gebied van beschikbaarstelling. In de woorden van een andere respondent: 'basisprincipes over hoe je de opslag beter kan regelen en meer in samenwerking met anderen kan organiseren'.

- Verder ligt er een duidelijke kennisbehoefte op het gebied van auteursrechten: 'hoe achterhaal je deze, wat zijn de mogelijkheden om hierover te onderhandelen?'

Bij de archieven die als 'gevorderd' kunnen worden gekarakteriseerd, is de diversiteit in kennisbehoefte een stuk groter. Enkele kenmerken:

- **Eigen expertise:** de bij AV-materiaal betrokken medewerkers zijn hierin gespecialiseerd en hebben niet of nauwelijks andere taken. Vandaar dat deze instellingen zich ook op een eigen expertise op het gebied van AV-materiaal kunnen beroepen.
- **Omvangrijke AV-collecties:** de AV-collecties bij deze instellingen zijn zeer omvangrijk. Het gaat om duizenden tot tienduizenden items. Het Gemeentearchief Rotterdam maakt overigens een onderscheid tussen (1) het archief en (2) de collectie. Onder het archief vallen alle materialen die onder de archiefwet vallen en daarvoor gelden verplichtingen ten aanzien van de metadata, zoals bijvoorbeeld ondertiteling van AV-materiaal. Onder de collectie verstaat men andere materialen, waarop men een eigen beleid kan voeren. Deze materialen zijn ook veel meer divers dan het archief.
- **Digitalisering:** bij drie instellingen moet er een deel van de collectie nog gedigitaliseerd worden. Bij het Fries Film Archief is er nu circa 30-40% gedigitaliseerd en zal er straks door middel van een 'deltaplan' 80-90% van de collectie gedigitaliseerd zijn. De digitalisering wordt op dit moment in batches uitgevoerd en is uitbesteed. Bij het Gemeentearchief Rotterdam wordt er intern gewerkt aan de digitalisering. Bij het Stadsarchief Amsterdam heeft er een uitgebreide inventarisatie van het AV-materiaal plaatsgevonden, dat als basis zal dienen voor een digitaliseringsplan.
- **Beheer- en raadpleegomgeving:** Erfgoed Leiden en omstreken heeft een (extern gehost) DAM voor foto's en het AV-materiaal. Erfgoed Leiden maakt tevens gebruik van het e-depot dat ingericht is door het Noord-Hollands Archief. De records met beschrijvingen zijn opgeslagen in een database: na een zoekactie wordt de gebruiker doorgeschakeld naar het DAM om het gevonden item te bekijken. Ook bij Gemeentearchief Rotterdam heeft men een vergelijkbaar systeem ingericht. Bij het Stadsarchief Amsterdam loopt daarentegen een traject om een nieuw beheer- en raadpleegomgeving te ontwikkelen. Op dit moment heeft het Stadsarchief geen technische voorzieningen om gedigitaliseerd AV-materiaal via de catalogus aan te bieden. Bij de ontwikkeling van deze nieuwe beheer- en raadpleegomgeving wordt ook de strategische vraag gesteld of het Stadsarchief zélf het (gedigitaliseerde) AV-materiaal dient te beheren.
- **Kennisbehoefte:** de kennisbehoeften bij deze archieven hangt sterk af van wat de organisatie zelf doet of heeft uitbesteed, en is vooral gericht op het bijhouden en actualiseren van bestaande expertise. De onderwerpen waarop men aangeeft kennisbehoefte te hebben zijn dan ook sterk verschillend per organisatie.

- **Auteursrechten:** er is nog veel werk te verrichten om de auteursrechten van alle collectieonderdelen in kaart te brengen. Het gaat bijvoorbeeld om producties van lokale omroepen en van diverse productiemaatschappijen. Er is behoefte aan samenwerking op dit gebied, bijvoorbeeld in de vorm van een centrale plek waar iedereen zijn adressen van auteursrechten (erfgenamen en dergelijke) deponert, zodat niet iedere instelling zelf het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Andere respondenten geven echter aan op dit gebied géén kennisbehoefte te hebben.

Conclusies

Uit het voorgaande kunnen de volgende conclusies getrokken worden voor wat betreft kennisbehoefte bij regionale en gemeentelijke archieven:

- **Starters:** een deel van de archieven zouden kunnen worden gekarakteriseerd als 'starters' op gebied van AV-materiaal. De respondenten van deze instellingen geven aan dat zij vooral behoefte hebben aan basiskennis zoals stappenplannen, informatie over standaarden en dergelijke. Uit de interviews komt naar voren dat deze behoefte aan basiskennis voor vrijwel alle gebieden speelt.
- **Gevorderden:** een ander deel van de archieven zijn wat betreft hun AV-materiaal meer gevorderd. Zij ontwikkelen een eigen beleid en hebben behoefte aan kennis om dit te verder te ontwikkelen en uit te bouwen. De kennisbehoeften zijn echter sterk verschillend. Wanneer sprake is van uitbesteding van onderdelen van het archiveringsproces, bijvoorbeeld digitalisering of beheer van het e-depot, dan speelt op dat vlak bovendien geen kennisbehoefte meer.
- **Auteursrechten:** men is meestal wel op de hoogte van de regels omtrent auteursrechten. Er is vooral behoefte aan kennis over het achterhalen van rechthebbenden en over mogelijkheden tot onderhandelen over auteursrechten.

B.3 Bedrijfsarchieven

Respondenten			
Justitiële Informatiedienst (Justid)	Carolus van Es	Hoofd expertisecentrum	dubbelinterview
Justitiële Informatiedienst (Justid)	Emile de Maat	Adviseur digitale duurzaamheid	dubbelinterview
Stichting Heineken Collection	Demelza van der Maas	Collection manager	dubbelinterview
Stichting Heineken Collection	Frédérique Urlings	AV-archivist	dubbelinterview
ABN-AMRO	Dick Wijmer	Bedrijfsarchivaris	interview
ANWB	Monique de Hair	Hoofd Archief	focusgroep
Pon's Automobielandel	Leo Koekoek	Bedrijfsarchivaris	focusgroep

Schets landschap bedrijfsarchieven

Uit resultaten van eerder TrendMonitor-onderzoek komt het volgende beeld naar voren:

- **Aandeel AV-materiaal:** bij 29% van de bedrijfsarchieven is het aandeel AV-materiaal in de collectie kleiner dan 5%. Daarentegen bestaat de collectie van 21% van deze instellingen voor meer dan de helft uit AV-materiaal.
- **In AV gespecialiseerde medewerkers:** de overgrote meerderheid (93%) heeft tot 2 FTE medewerkers in dienst die specifiek betrokken zijn bij het AV-materiaal. Slechts 7% van de instellingen heeft geen specialisten in dienst. Ongeveer een derde van de bedrijfsarchieven (29%) maakt gebruik van vrijwilligers.
- **Digitaal archief voor AV-materiaal:** 43% van de bedrijfsarchieven hebben een eigen en/of gemeenschappelijk digitaal archief voor AV-materiaal en bij nog eens 14% wordt het digitale archief in de nabije toekomst geschikt gemaakt voor AV-materiaal. Eveneens 14% van de instellingen besteedt het beheer uit, terwijl 29% van de bedrijfsarchieven momenteel geen digitale archiefoptie voor AV-materiaal heeft.

Kennisbehoefte bij de verschillende soorten bedrijfsarchieven

Voor dit onderzoek werden 26 bedrijfsarchieven aangeschreven: het ging om historische bedrijfsarchieven (veelal aangesloten bij de Vereniging Bedrijf en Historie) en archieven van grote bedrijven en semi-overheidsinstellingen. Aan dit onderzoek hebben vier historische bedrijfsarchieven deelgenomen en één archief gericht op het archiveren van gegevens relevant voor de bedrijfsvoering (Justid).

Er bestaat een duidelijk onderscheid tussen de historische bedrijfsarchieven die aan het onderzoek meededen en het geïnterviewde bedrijfsarchief dat gericht is op de bedrijfsvoering.

Enkele kenmerken van de historische bedrijfsarchieven:

- **Organisatie:** het om organisaties van beperkte omvang, met slechts een tot enkele medewerkers. In een aantal gevallen worden naast het historisch archief ook andere collecties van de organisatie door deze afdeling beheerd, zoals kunstcollecties en dergelijke. Slechts één historisch bedrijfsarchief heeft een AV-expert in huis.
- **Doelstellingen archief:** voor de betreffende organisaties en bedrijven is het beheren van het archief een eigen keuze. Er rusten bijvoorbeeld geen verplichtingen van de archiefwet op. Daarom is de valorisatie van het historische bedrijfsarchief een belangrijk onderwerp: de materialen die in het archief bewaard worden dienen soms een commercieel belang, bijvoorbeeld doordat het de archiefmaterialen de duurzaamheid van het merk ondersteunen.
- **AV-collectie en digitalisering:** de collecties van de geïnterviewde historische bedrijfsarchieven zijn van redelijk omvang. Het gaat om vele honderden tot duizenden items. Het betreft veelal analoog materiaal dat (deels) is gedigitaliseerd.
- **Beheersystemen:** de geïnterviewde historische bedrijfsarchieven hebben ieder een systeem geïmplementeerd (bijvoorbeeld Atlantis, Mais-Flexis, TMS, Memorix) of het staat op de rol om dit te doen. Opvallend is dat er bij een tweetal bedrijfsarchieven gezocht wordt naar een aansluiting tussen het archiefsysteem voor de bedrijfsvoering en het historische archief. Dit gebeurt met het oog op een automatische overzetting.
- **Kennisbehoefte AV-materialen:**
  - **Born digital AV-materiaal:** respondenten zien een kennisbehoefte ontstaan op gebied van recent, born digital materiaal. Wanneer dit materiaal in de historische collectie zal gaan instromen, zal behoefte ontstaan aan kennis over hoe om te gaan met dergelijk materiaal.
  - **Digitalisering, beschikbaarstelling en presentatie:** verschillende respondenten hebben behoefte aan kennis over het digitaliseren van materiaal, en vervolgens over het beschikbaarstellen van digitaal materiaal aan de doelgroep(en). Bij andere respondenten wordt dit juist uitbesteed en is van deze kennisbehoefte dus geen sprake.
  - **Auteursrechten:** de auteursrechtensituatie is per bedrijfsarchief verschillend, toch bestaat overal de vraag hoe men met de rechten om dient te gaan.

Kenmerken van het geïnterviewde bedrijfsarchief dat gericht is op de bedrijfsvoering:

- **Justitiële Informatiedienst:** in het Centraal Digitaal Depot (CDD) van de Justitiële Informatiedienst worden de materialen van de ketenpartners opgeslagen. Het CDD was van oorsprong een tekstgericht archief. Inmiddels groeit het aanbod van audiovisuele materialen onder invloed van de 'audiovisualisering' van de maatschappij. Dit is ook de reden waarom audiovisuele materialen op de roadmap staan van het expertisecentrum. De kennisbehoefte over digitale duurzaamheid is permanent: born digital AV-materiaal zal steeds in nieuwe formaten binnenkomen, hetgeen ook behoefte aan nieuwe kennis met zich mee zal brengen.

Conclusies

- **Historische bedrijfsarchieven:** de historische bedrijfsarchieven (4 deelnemers) komen qua kennisbehoefte in grote lijnen overeen met de regionale/gemeentelijke archieven: enkele historische bedrijfsarchieven kunnen als starters worden aangemerkt, terwijl anderen als meer gevorderd kunnen worden beschouwd. Een belangrijk verschil met de regionale/gemeentelijke archieven is de doelstelling van deze historische bedrijfsarchieven: deze dient in de meeste gevallen het bedrijfs/commercieel belang.
- **Het bedrijfsarchief van de Justitiële Informatie Dienst:** dit archief geeft een goede inzicht in de ontwikkelingen in digitale archivering bij overheidsinstanties ten behoeve van de dagelijkse bedrijfsvoering. Hieruit blijkt dat onder invloed van de 'audiovisualisering' van de samenleving het digitale archief voor de justitiële ketenpartners - oorspronkelijk opgezet als een archief voor tekstdocumenten - aangepast moet worden aan audiovisuele materialen. De focus van de kennisbehoefte ligt bij dit archief specifiek op de digitale duurzaamheid, vanwege de lange bewaartermijnen voor dit type informatie.

B.4 Musea

Respondenten			
Nederlands Openluchtmuseum	Joost Dekkers	AV-presentaties tentoonstelling	dubbelinterview
Nederlands Openluchtmuseum	Jo-Ann van den Berg	Documentalist	dubbelinterview
Nationaal Militair Museum	Annet Ruseler	Digital content beheerder	interview
EYE Film Museum	Anne Gant	Hoofd film conservation en digital access	interview
Limburgs Museum	Marieke van Meer	Hoofd Collecties	dubbelinterview
Limburgs Museum	Frank Holthuisen	Conservator bewegend beeld	dubbelinterview

Schets landschap musea

Er zijn circa 478 geregistreerde musea waarvan ongeveer 60 met meer dan 25.000 bezoekers in Nederland. Uit resultaten van eerder TrendMonitor-onderzoek komt het volgende beeld naar voren:

- **Aandeel AV-materiaal:** bij een meerderheid (62%) van de musea is het aandeel AV-materiaal in de collectie kleiner dan 5%. Bij 14% van de musea is het aandeel daarentegen groter dan 50%.
- **In AV gespecialiseerde medewerkers:** bij de meerderheid van de musea (67%) werken er tot 2 FTE medewerkers die betrokken zijn bij het AV-materiaal, bij 14% zijn dit meer dan 2 FTE. In 19% van de gevallen werkt helemaal geen medewerker die specifiek betrokken is bij AV-materiaal. 37% van de musea zet vrijwilligers in bij de AV-gerelateerde werkzaamheden.
- **Digitaal archief voor AV-materiaal:** van de musea heeft 62% een eigen en/of gemeenschappelijk digitaal archief voor AV-materiaal en bij nog eens 10% wordt het digitale archief in de nabije toekomst geschikt gemaakt voor AV-materiaal. Opslag en beheer van AV-materiaal wordt in 14% van de gevallen uitbesteed, terwijl 14% van de musea momenteel geen digitale archiefoplossing voor AV-materiaal heeft.

Kennisbehoefte bij de verschillende musea

Voor het voorliggende onderzoek werden twintig musea aangeschreven en uiteindelijk zijn vertegenwoordigers van vier musea geïnterviewd.

Er is een duidelijk onderscheid te maken tussen de vier geïnterviewde musea: twee musea zijn gespecialiseerd in AV-materialen (EYE en het Limburgs Museum), terwijl dit niet geldt voor de andere twee.

Enkele kenmerken van de twee gespecialiseerde musea:

- **Knooppuntfunctie:** zowel het Limburgs Museum als het EYE Film Museum vervullen een knooppuntfunctie. Het Limburgs Museum is een cultuurhistorisch museum met de focus op Limburg en Limburgers. De stichting Limburgs Film en Videoarchief (LiFVA) is enige tijd geleden in het museum geïntegreerd. Deze stichting fungeerde als netwerkpartner en expertisecentrum voor de archieven in de provincie. Dit is ook de opdracht vanuit de provincie aan het Limburgs Museum. Het EYE Film Museum maakt actief deel uit van een internationaal netwerk van filmarchieven en krijgt als zodanig ook vragen binnen van andere (film-)archieven. EYE heeft ook voor wat betreft educatie een mandaat: zij nemen deel aan een masterprogramma van de UvA en hebben veel stagiaires die ze intern opleiden.
- **Omvangrijke collecties:** de collectie van het Limburgs museum bestaat uit meer dan 3000 titels en beslaat uitsluitend uniek materiaal. De gehele collectie wordt beschouwd als onderdeel van de museumcollectie. Het filmmateriaal is grotendeels gedigitaliseerd, terwijl aan de digitalisering van de videobanden gewerkt wordt. Naast de museale collectie beheert men ook de collectie documentatie (documentatie over de collectie) en een digitaal media-archief (een werkarchief met werkbestanden en eindversies van AV-producties en multimedia die zijn vervaardigd voor tentoonstellingen). Het EYE Film museum omvat circa 40.000 filmtitels. Daarnaast beheert men een grote collectie film-gerelateerd materiaal. De digitalisering van de films gaat geleidelijk en 'on demand'.
- **Kennisbehoefte:** de kennisbehoefte van deze instellingen is gericht op het bijhouden en actualiseren van de eigen, gespecialiseerde deskundigheid. Men gebruikt hiervoor het eigen persoonlijke netwerk (inclusief medewerkers van Beeld en Geluid) en daarnaast een reeks van andere kennisbronnen.

De andere twee musea kunnen als volgt worden gekenmerkt:

- **AV-collectie:**
  - De AV-collectie van het Nederlands Militair Museum bestaat uit enkele honderden films, videobanden en geluidsopnamen, waarvan een beperkt deel is gedigitaliseerd. Een belangrijk onderdeel van de collectie wordt gevormd door video's van interviews (vaak born digital materiaal). Het museum zet namelijk sterk in op persoonlijke verhalen en persoonlijke ensembles: met het laatste wordt een persoonlijk verhaal bij één of meerdere objecten bedoeld. In het kader daarvan wil men ook het ruwe materiaal bewaren.

- De museale AV-collectie van het Nederlands Openluchtmuseum bestaat uit ca. 2000 titels. Zeker 90% daarvan moet nog worden gedigitaliseerd. In de loop van 2017 wordt een Digital Asset Managementsysteem (DAM) geïmplementeerd. Daarin kunnen de digitale en gedigitaliseerde AV-materialen in HD worden opgeslagen. Deze worden ontsloten in Adlib, de basis voor de collectieregistratie van het museum. In het DAM kunnen de afbeeldingen en het AV-materiaal voor de langere termijn worden opgeslagen en beschikbaar worden gesteld via de website. Een aanzienlijk deel van het AV-materiaal is zelf gemaakt, dus daar heeft men ook de rechten van. Daarnaast heeft het museum een werkarchief met de AV-presentaties in het museum: in de tentoonstellingsruimten staan circa 60 beamers, die materiaal afspelen vanaf een server met circa één terabyte materiaal. Op deze server worden ook de oude presentaties en alle versies daarvan op harde schijf bewaard. Het gaat om compilaties van AV-materialen uit eigen archief of van toeleveranciers. 'In principe is het geen materiaal dat bewaard moet blijven, maar dat moet werken'. Een vaste tentoonstelling bestaat circa 10-15 jaar, maar de apparatuur verandert wel tijdens deze periode en daarom moeten de AV-materialen omgezet worden naar nieuw formaten. Dit betekent veel migratie en technische vertalingen met compressie en dergelijke. Het is de bedoeling dat de materialen uit het werkarchief ook worden opgenomen en ontsloten in Adlib en dus opgenomen worden in het 'museale archief'.
- **Kennisbehoefte:** de kennisbehoefte van deze musea is vrij divers. Er bestaan kennisbehoeften op gebied van automatische metadatering via spraak- en beeldherkenning, op gebied van born digital AV-materiaal en op het gebied van duurzame opslag. Voor digitalisering maakt men gebruik van de kennis van leveranciers, al wordt een onafhankelijke kennisbron van belang geacht.

Conclusies

- **Musea met eigen AV-specialisatie en knooppuntfunctie:** het EYE Film Museum en het Limburgs Museum zijn zelf experts in AV-materiaal en willen dit hoge kennisniveau op peil houden. Zij vervullen in hun eigen domein dan ook een knooppuntfunctie. De proposities van Beeld en Geluid zijn dan ook in meer (Limburgs museum) of mindere mate (EYE) relevant.
- **Musea die niet gespecialiseerd zijn in AV-materialen:**
  - **AV-materialen in museale collectie:** bij de andere twee musea spelen AV-materialen een belangrijke rol. Waarschijnlijk zijn deze musea representatief voor een grotere groep van musea: AV-materialen spelen een (steeds grotere) rol in de tentoonstellingen en vormen een onderdeel van de museale collectie.
  - **Museaal archief en werkarchief:** een andere observatie is het onderscheid tussen museaal archief en werkarchief. Het museaal archief bevat AV-materialen die men langdurig wenst te bewaren, terwijl het werkarchief AV-materialen bevat die ingezet zijn (geweest) of worden voor de presentaties bij de tentoonstellingen in het museum. In sommige gevallen wordt het materiaal uit het werkarchief opgenomen in het museale archief.
  - **Brede kennisbehoefte:** de hierboven geschetste situatie leidt tot een brede kennisbehoefte op dit gebied tegen een achtergrond van relatief beperkte personele en financiële middelen.

B.5 Onderzoeksinstellingen

Respondenten			
NIOD	Piet van Wijk	Hoofd algemene zaken, collecties & diensten	dubbelinterview
NIOD	René Kok	Beeldonderzoeker	dubbelinterview
Hogeschool Windesheim	Peter van Helsdingen	Manager mediacentrum	dubbelinterview
Hogeschool Windesheim	Erik Hulskén	Teamlid Multimedia	dubbelinterview
Katholiek Documentatie Centrum, RU	Vefie Poels	Collectiespecialist beeld en geluid	dubbelinterview
Katholiek Documentatie Centrum, RU	Marieke Smulders	Vrijwilliger AV-materialen	dubbelinterview
Meertens Instituut	Douwe Zeldenrust	Verantwoordelijk voor collecties	focusgroep
Theater Instituut Nederland / Bijzondere Collecties UvA	Hans van Keulen	Verantwoordelijk voor collecties	focusgroep
Bijzondere Collecties UvA	Marika van Roon	Hoofdconservator	focusgroep
KNMI	Wouter Jansen	Hoofd bibliotheek	focusgroep
IHLIA	Jack van der Wel	Hoofd	focusgroep
AV-media, Universiteit Utrecht	Martin Cohen	Audiovisuele dienst	interview

Schets landschap musea

Voor eerder TrendMonitor-onderzoek zijn 58 onderzoeksinstellingen geïdentificeerd. Dit betreft een diverse groep met onder andere universiteitsbibliotheken, afdelingen bijzondere collecties van universiteitsbibliotheken, universitaire documentatiecentra en collectionerende onderzoeksinstituten. Gemeenschappelijke noemer van deze instellingen is dat zij collecties beheren ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijk onderwijs. Uit resultaten van eerder TrendMonitor-onderzoek komt het volgende beeld naar voren:

- **Aandeel AV-materiaal:** bij 46% van de onderzoeksinstellingen bestaat minder dan 5% van de collectie uit AV-materiaal. Daarentegen neemt AV-materiaal bij 15% meer dan de helft van de collectie in beslag.
- **Digitaal archief voor AV-materiaal:** 62% van de onderzoeksinstellingen heeft een eigen en/of gemeenschappelijk digitaal archief voor AV-materiaal. 8% heeft een digitaal archief dat in de nabije toekomst geschikt gemaakt zal worden voor AV-materiaal. 8% besteedt de opslag en het beheer uit, terwijl 23% aangeeft op dit moment geen digitale archiefoptie voor AV-materiaal te hebben.

Kennisbehoefte bij de verschillende instellingen

Voor dit onderzoek werden achttien onderzoeksinstellingen aangeschreven. Uiteindelijk namen vertegenwoordigers van negen instellingen deel aan het onderzoek. De geïnterviewde instellingen zijn behoorlijk verschillend van elkaar. Hieronder enkele karakteristieken:

- **Op de onderwijspraktijk gericht:** twee van de respondenten zijn uitsluitend op de (hoger) onderwijspraktijk gericht: Hogeschool Windesheim en de afdeling AVmedia van de Universiteit Utrecht. Men focust op AV-registraties van hoorcolleges, en het maken van kennisclips (5-10 minuten durende video's met een uitleg over een specifiek onderwerp) en instructiefilms. Deze ontwikkeling in het hoger onderwijs is met name in de laatste vijf jaar van de grond gekomen. Langdurig archiveren is op dit moment (nog) geen doelstelling, al gaf één respondent aan dat bepaalde AV-registraties tot het erfgoed van de universiteit worden gerekend.
- **Collecties onderzoeksmaterialen:** de andere respondenten hebben collecties met onderzoeksmaterialen, waarvan meestal slechts een deel AV-materiaal betreft. Langdurige archivering is een essentieel onderdeel van het collectiebeleid. Een deel van deze collecties is reeds gedigitaliseerd. Een ander, vaak belangrijk deel nog niet. Een enkele instelling heeft het AV-deel van de collectie uitbesteed (zo hebben het NIOD en het KDC hun filmmateriaal bij Beeld en Geluid ondergebracht), terwijl andere instellingen hun AV-materialen zelf beheren.
- **In huis raadpleegbare AV-collecties:** een aantal respondenten heeft een collectie videobanden, veelal opnamen van televisieprogramma's met specifieke ontsluitingskenmerken. Deze collecties zijn dus meestal niet uniek, maar de ontsluiting wel. Deze collecties zijn uitsluitend in huis raadpleegbaar voor onderzoekers.
- **Knooppuntfunctie:** gezien het zeer gespecialiseerde karakter van een aantal van deze instellingen, vervullen zij op het eigen vakgebied een knooppuntfunctie. Deze wordt soms expliciet benoemd (het Meertens Instituut vervult bijvoorbeeld een knooppuntfunctie op het gebied van taal; het NIOD faciliteert het Netwerk Oorlogsbronnen), maar is in andere gevallen meer impliciet verbonden aan de functie van de instelling in het eigen vakgebied.

Conclusies

Het behoeft geen betoog dat de diversiteit binnen deze categorie van onderzoeksinstituten ook een divers beeld oplevert voor wat betreft hun kennisbehoefte met betrekking tot AV-materiaal. Niettemin kunnen er een aantal observaties gedaan worden:

- **AV-materiaal ten behoeve van onderwijs en educatieve doeleinden:** bij een aantal geïnterviewde instellingen wordt AV-materiaal verzameld ten behoeve van onderwijs en educatieve doeleinden. Hier lijken aanvullende mogelijkheden te liggen voor de knooppuntfunctie van Beeld en Geluid door kennis te bundelen en waar mogelijk samenhang te creëren tussen de activiteiten van Beeld en Geluid en van onderwijsinstellingen.
- **Born digital:** meerdere onderzoeksinstituten hebben behoefte aan kennis hierover, omdat dit type materiaal nu op hen afkomt of binnenkort verwacht wordt.
- **Conservering analoge AV-materialen:** meerdere respondenten geven aan analogoos materiaal blijvend te willen bewaren. Op dit terrein bestaat een blijvende kennisbehoefte.
- **Auteursrechten:** gelet op de doelgroepen van de onderzoeksinstituten, gaan de auteursrechtenkwesties niet zozeer over de rechten om het AV-materiaal publiek toegankelijk te maken via internet, maar meer over de rechten om het materiaal op locatie te presenteren voor groepen.

KENNISBEHOEFTE OMTRENT HET BEHEER EN BEHOUD VAN AUDIOVISUELE MATERIALEN

Diepte-onderzoek TrendMonitor Audiovisuele Collecties in Nederland

Hilversum, september 2017

Uitgave:	Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
Auteur:	Maurits van der Graaf, Pleiade Management en Consultancy
Eindredactie:	Rosa van Santen & Jasper Snoeren, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
Ontwerp:	Tice Grafisch Ontwerp, Amsterdam
Opmaak:	Jasper Snoeren, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid